

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ
INTERNAȚIONALĂ

INTERNATIONAL
SCIENTIFIC CONFERENCE

2024

Arheologie

INTERDISCIPLINARĂ

METODE,
STUDII,
REZULTATE

INTERDISCIPLINARY ARCHAEOLOGY
METHODS, STUDIES, RESULTS

14-16 AUGUST 2024

ORHEIUL VECHI

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

Arheologie

INTERDISCIPLINARĂ METODE, STUDII, REZULTATE

INTERDISCIPLINARY ARCHAEOLOGY
METHODS, STUDIES, RESULTS

14-16 AUGUST 2024
ORHEIUL VECHI

CHIȘINĂU 2024

INSTITUȚII ORGANIZATOARE:

Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova

Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale (ICBE), Chișinău, Republica Moldova

INSTITUȚII AFILIATE:

Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română Filiala Iași, România

Facultatea de Geologie și Geofizică, Universitatea din București, România

COORDONATORI:

Ion CIOBANU

(Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Republica Moldova;

Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova)

Daniela HADÎRCĂ

(Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Republica Moldova)

Doina SOLOMON

(Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Republica Moldova)

Angela SIMALCSIK

(Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Republica Moldova; Centrul de Arheologie

„Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova; Institutul de

Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova; Centrul de Cercetări

Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română – Filiala Iași, Iași, România)

Robert Daniel SIMALCSIK

(Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Republica Moldova;

Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova;

Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română Filiala Iași, România)

Ștefan VASILE

(Departamentul de Geologie, Facultatea de Geologie și Geofizică, Universitatea din București,

România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova)

George-Cătălin FEDOR

(Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română Filiala Iași;

Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova)

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

„Arheologie interdisciplinară: Metode, studii, rezultate”, conferință științifică internațională (2024;

Orheiul Vechi). Arheologie interdisciplinară: Metode, studii, rezultate = Interdisciplinary archeology:

methods, studies, results: Conferința științifică internațională, 14-16 august 2024, Orheiul Vechi /

coordonatori: Ion Ciobanu [et al.]. – Chișinău: [S. n.], 2024 (Bons Offices). – 129, [1] p.: fig. în parte color.

Antetit.: Rezervația Cultural-Naturală "Orheiul Vechi", Butuceni (sponsor), Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale (ICBE), Chișinău. – Texte : lb. rom., engl. – [100] ex.

ISBN 978-5-36241-270-8.

902/904(082)=135.1=111

A 77

Această publicație a fost tipărită cu sprijinul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”.

Conținutul acestei publicații nu reprezintă poziția oficială a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”.

PROGRAM

MIERCURI, 14 AUGUST 2024

Până la 18:00 Sosirea participanților
[\[Complexul Administrativ al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”\]](#)

20:00 Cină în aer liber
[\[Cafeneaua Hotelului „Hanul Orheiul Vechi”\]](#)

JOI, 15 AUGUST 2024

7:30-8:30 Micul dejun
[\[Pensiunea „Valea Stâncii” Trebujeni\]](#)

9:00-9:30 Deschiderea Conferinței Științifice Internaționale „Arheologie
interdisciplinară: metode, studii, rezultate”
[\[Sala mare de conferințe a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”\]](#)

Mesaje de bun venit:

Ion CIOBANU, Director general al Rezervației Cultural-Naturale
„Orheiul Vechi”

Andrei CHISTOL, Reprezentantul Ministerului Culturii al
Republicii Moldova

Prof. univ. Dr. hab. Gheorghe POSTICĂ, Președintele Comisiei
Naționale Arheologice

Dr. hab. Valentin DERGACIOV, m.c.

Andrei COROBCEAN, Director general și membru fondator al
Institutului de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale

Robert Daniel SIMALCSIK, Membru fondator al Institutului de
Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale

Ștefan VASILE, Membru al Institutului de Cercetări
Bioarheologice și Etnoculturale

Angela SIMALCSIK, Membru fondator al Institutului de
Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, antropolog expert al
Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”

9:30-9:45	Lansare de carte Autori: Ghenadie SÎRBU, Livia SÎRBU, Oleg LEVIȚKI, Vitalie BURLACU, SERGIU HEGHEA, Małgorzata RYBICKA, Darius KROL Titlu: <i>Raport despre investigațiile arheologice din așezarea Gordinești II-Stînca goală (campania 2016-2021).</i> Editura Universității din Rzesow, Polonia, 2023, 190 p. ISBN 978-83-8277-121-3 Prezintă: Sergiu POPOVICI
10:00-13:00	Susținerea comunicărilor pe secțiuni Secțiunea <i>Paleontologie și Arheologia Paleoliticului</i> [Sala de Conferințe nr. 1 a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”] Secțiunea <i>Neolitic, eneolitic, epoca bronzului și epoca fierului</i> [Sala de Conferințe nr. 2 a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”] Secțiunea <i>Epoca romană și evul mediu</i> [Sala de Conferințe nr. 3 a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”]
13:00-15:00	Pauză de masă [Cafeneaua Hotelului „Hanul Orheiul Vechi”]
15:00-19:00	Susținerea comunicărilor pe secțiuni Secțiunea <i>Paleontologie și Arheologia Paleoliticului</i> [Sala de Conferințe nr. 1 a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”] Secțiunea <i>Neolitic, eneolitic, epoca bronzului și epoca fierului</i> [Sala de Conferințe nr. 2 a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”] Secțiunea <i>Epoca romană și evul mediu</i> [Sala de Conferințe nr. 3 a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”]

20:00

Cină și degustare de vinuri

[Cafeneaua Hotelului „Hanul Orheiul Vechi”]

VINERI, 16 AUGUST 2024

9:00

Micul dejun

[Pensiunea „Valea Stâncii” Trebujeni]

Excursie pe teritoriul Rezervației Cultural-Naturale
„Orheiul Vechi” și în împrejurimi

Mesaje și emoții de bun rămas

PALEONTOLOGIE ȘI ARHEOLOGIA PALEOLITICULUI

Coordonator secțiune: **Ștefan VASILE**

10:00-13:00 Susținerea comunicărilor
[Sala de Conferințe nr. 1 a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”]

Moderatori: **Bogdan-Gabriel RĂȚOI**
 George MURĂTOREANU

▷ **Bogdan-Alexandru TORCĂRESCU** (Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania; Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Simona RUSU** (Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania), **Dan GRIGORE** (Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania). *Lepisosteiformes (Actinopterygii) remains from the Jurassic of the Eastern Carpathians.*

▷ **Bogdan-Alexandru TORCĂRESCU** (Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania; Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Bogdan-Gabriel RĂȚOI** (Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, ‘Alexandru Ioan Cuza’ University of Iași, Iași, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Silviu Constantin MANEA** (Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania), **Ștefan VASILE** (Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova). *Shark teeth and sedimentological analysis of the Lower Cenomanian from Peștera (Constanța County, Romania).*

▷ **Bogdan-Gabriel RĂȚOI** (Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, ‘Alexandru Ioan Cuza’ University of Iași, Iași, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Mihai CAMINSCHI** (‘Emil Racoviță’ Institute of Speleology, Romanian Academy,

Bucharest, Romania), **Sergiu LOGHIN** (Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, 'Alexandru Ioan Cuza' University of Iași, Iași, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Ștefan VASILE** (Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova). ***Petrography of the sedimentary rocks from Jeloboc outcrop – preliminary results.***

▷ **Sergiu LOGHIN** (Department of Geology, 'Alexandru Ioan Cuza' University of Iași, Iași, Romania; The National Research-Development Institute for Marine Geology and Geoecology – GeoEcoMar, Bucharest, Romania). ***The sedimentology and micropalaeontology of some Lower Miocene sedimentary successions from Vrancea Nappe, Eastern Carpathians, Bistrița-Râșca half-window.***

▷ **Bogdan-Gabriel RĂȚOI** (Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, 'Alexandru Ioan Cuza' University of Iași, Iași, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Bogdan-Alexandru TORCĂRESCU** (Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Sergiu LOGHIN** (Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, 'Alexandru Ioan Cuza' University of Iași, Iași, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Ștefan VASILE** (Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova). ***Sedimentology and petrography of the Ciobănița open pit (Constanța County).***

▷ **Vicente D. CRESPO** (Department of Earth Sciences, FCT-UNL Faculty of Science and Technology, GeoBioTec, NOVA University Lisbon, Caparica, Portugal; Lourinhã Museum, Lourinhã, Portugal), **María RÍOS** (Department of Earth Sciences, FCT-UNL Faculty of Science and Technology, GeoBioTec, NOVA University Lisbon, Caparica, Portugal; Lourinhã Museum, Lourinhã, Portugal), **Cristina SEQUERO** (Department of Geodynamics, Stratigraphy and Palaeontology, Complutense University of Madrid, Madrid, Spain). ***The Ribesalbes-Alcora Basin (Spain): Past, present and future.***

▷ **Dumitru-Daniel BADEA** (Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, 'Alexandru Ioan Cuza' University of Iași, Iași, Romania), **Bogdan Gabriel RĂȚOI** (Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, 'Alexandru Ioan Cuza' University of Iași, Iași, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova). ***The Late Miocene Eulipotyphlan Schizogalerix sarmaticum from northeastern Romania, eastern Europe.***

▷ **Bogdan-Stelian HAIDUC** (Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Ștefan VASILE** (Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Bogdan-Alexandru TORCĂRESCU** (Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania; Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Florent RIVALS** (Catalan Institute of Human Paleoecology and Social Evolution (IPHES), Tarragona, Spain). ***Reconstruction of the trophic behaviour in the Mio-Pleistocene proboscideans from the Dacian Basin – preliminary results.***

▷ **Ștefan VASILE** (Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Bogdan-Alexandru TORCĂRESCU** (Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania; Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania. Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Dragoș PANAITESCU** (Freelance researcher, Bucharest, Romania), **Radu-Mihai ILIE** (Geological Society of London, London, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland), **Attila VIRÁG** (Department of Petrology and Geochemistry, Institute of Geography and Earth Sciences, Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary; Department of Mineralogy and Geology, Institute of Geosciences, Debrecen, Hungary). ***New data on the fossil elephantid occurrences in Teleorman County, southern Romania.***

13.00-15.00 Pauză de masă
[Pensiunea „Valea Stâncii” Trebujeni]

▷ **Mădălina STĂNESCU** (Muzeul Vrancei, Focșani, România), **Loredana NIȚĂ** (Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România), **Marian COSAC** (Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România), **Ionuț STĂNESCU** (Muzeul Vrancei, Focșani, România). ***Câteva considerații privind ansamblurile litice descoperite în siturile paleolitice din Subcarpații Vrancei.***

▷ **Gabriel Sebastian ȘERBĂNESCU** (Școala Doctorală, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România), **Marian COSAC** (Departamentul de Istorie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România), **George MURĂTOREANU** (Departamentul de Geografie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România), **Valentin GEORGESCU** (Școala Doctorală, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România), **Vlad GEORGESCU** (Departamentul de Istorie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România). ***Peștera Gaura Cocoșului (sat Federi, com. Pui, jud. Hunedoara) – rezultatele evaluării potențialului arheologic.***

▷ **George MURĂTOREANU** (Departamentul de Geografie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România), **Marian COSAC** (Departamentul de Istorie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România), **Ileana BOCANCIU** (Departamentul de Geografie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România), **Ionel DUMITRU** (Inbox Marketing, SRL, București, România), **Alexandru MOTOROI** (Departamentul de Geografie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România), **Elena BRÎNZĂ** (Departamentul de Geografie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România). ***O abordare interdisciplinară a rezultatelor arheologice din Peștera Gabor, Cheile Vârghișului, jud. Harghita.***

▷ **Ionel GEAMBAȘU** (Școala Doctorală, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România), **Marian COSAC** (Departamentul de Istorie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România). ***Documente de arhivă cu referire la cercetarea siturilor de vârstă paleolitică din Depresiunea Întorsura Buzăului (jud. Covasna) în etapa C.S. Nicolăescu-Plopșor.***

- ▷ **Alla HLAVENTCHUK** (Odesa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine). *Mammoth images at the Upper Palaeolithic bison hunter settlements of Anetivka II.*
- ▷ **Ihor PISTRUIL** (Odesa Archaeological Museum, the National Academy of Sciences of Ukraine, Odesa, Ukraine; Department of History, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine). *Burins of the Upper Palaeolithic site of Velika Akarzha (materials excavated in 1959 and 1961).*
- ▷ **Oksana HRYTSIUTA** (Odesa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine, Odesa, Ukraine; Odesa I.I. Mechnikov National University, Odesa, Ukraine). *Traceological study of Anetivka 1 burins.*
- ▷ **Marius ROBU** ('Emil Racoviță' Speleology Institute, Romanian Academy, Bucharest, Romania; Research Institute of the University of Bucharest, Bucharest, Romania), **Ionuț-Cornel MIREA** ('Emil Racoviță' Speleology Institute, Romanian Academy, Bucharest, Romania), **Florent RIVALS** (Catalan Institute of Human Paleocology and Social Evolution (IPHES-CERCA), Tarragona, Spain; Department of History and History of Art, University of Rovira i Virgili, Tarragona, Spain; ICREA, Barcelona, Spain), **Roman CROITOR** (Institute of Zoology, State University of Moldova, Chișinău, Republic of Moldova), **Paulo Duñó-IGLESIAS** (Department of History and History of Art, University of Rovira i Virgili, Tarragona, Spain), **Iván RAMREZ-PEDRAZA** (Catalan Institute of Human Paleocology and Social Evolution (IPHES-CERCA), Tarragona, Spain; Department of History and History of Art, University of Rovira i Virgili, Tarragona, Spain), **Laëtitia DEMAY** (French National Museum of Natural History, Paris, France), **Marius VLAICU** ('Emil Racoviță' Speleology Institute, Romanian Academy, Bucharest, Romania), **Theodor OBADĂ** (Institute of Zoology, State University of Moldova, Chișinău, Republic of Moldova), **Vitalie BURLACU** (Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve, Butuceni, Republic of Moldova; Institute of Zoology, State University of Moldova, Chișinău, Republic of Moldova). *The palaeoecology of the Late Pleistocene large mammals from Dutuitoarea Veche Cave, Republic of Moldova: preliminary results.*

▷ **Ana GARCÍA-VÁZQUEZ** (ArchaeoScience Division of the Research Institute of the University of Bucharest, Bucharest, Romania), **Petra COMAN** (ArchaeoScience Division of the Research Institute of the University of Bucharest, Bucharest, Romania), **Cătălin LAZĂR** (ArchaeoScience Division of the Research Institute of the University of Bucharest, Bucharest, Romania). ***The dichotomy of hunter-gatherers and farmers' diet. A review on isotopic and ^{14}C data from Romania.***

20:00

Cină în aer liber

[\[Grădina pensiunii „Valea Stâncii” Trebujeni\]](#)

NEOLITIC, ENEOLITIC, EPOCA BRONZULUI ȘI EPOCA FIERULUI

Coordonator secțiune: Angela SIMALCSIK

10:00-13:00 Susținerea comunicărilor
[Sala de Conferințe nr. 2 a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”]

Moderatori: Bianca PREDA-BĂLĂNICĂ
 Denis TOPAL

▷ **Adina BORONEANȚ** ('Vasile Pârvan' Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania). *Late Pleistocene – Early Holocene fishing practices in the Iron Gates of the Danube.*

▷ **Daniel GARVĂN** (Muzeul Județean Buzău, Buzău, România), **Mădălina STĂNESCU** (Muzeul Vrancei, Focșani, România). *Noi date despre comunitățile umane din neolitic din Subcarpații Curburii.*

▷ **Alina-Georgiana PATRICHE** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România), **Radu-Alexandru BRUNCHI** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România), **Felix-Adrian TENCARIU** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România). *Cântecul lutului: o experimentare senzorială a unor artefacte preistorice enigmatice.*

▷ **Dumitru BOGHIAN** (Școala Doctorală de Științe Socio-Umane, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Suceava, România), **Sergiu-Constantin ENEA** (Liceul Teoretic „Ion Neculce” din Târgu Frumos, Târgu Frumos, România), **Ciprian-Cătălin LAZANU** (Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași, Iași, România), **Mirela MIHON** (Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, Măgurele, România), **Alexandru PETRE** (Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, Măgurele, România), **Cristian MĂNĂILESCU** (Institutul Național

de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, Măgurele, România). ***Discuții asupra datărilor C14 din situl cucutenian de la Tăcuta, în contextul realităților arheologice din eneoliticul clasic est-carpatic.***

▷ **Andrei ASĂNDULESEI** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România). ***Hăbășești, Holm – Dezambiguizare!***

▷ **Maricela-Rebeca CEFALAN** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România). ***Un chip din trecut – reconstituirea cefalo-facială a unui craniu Horodiștean-Foltești.***

▷ **Roxana MUNTEANU** (Muzeul Județean Buzău, Buzău, România), **Daniel GARVĂN** (Muzeul Județean Buzău, Buzău, România), **Sebastian MATEI** (Muzeul Județean Buzău, Buzău, România). ***Movele funerare în Câmpia Română: Stâlpu, județul Buzău.***

▷ **Sergiu POPOVICI** (Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova), **Vlad VORNIC** (Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova). ***Tumulul 4 de la Morenii Vechi (com. Valea Mare, r-nul Ungheni, Rep. Moldova).***

13.00 – 15:00 Pauză de masă
[Pensiunea „Valea Stâncii” Trebujeni]

15:00 – 19:00 Susținerea comunicărilor
[Sala de Conferințe nr. 2 a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”]

▷ **Bianca PREDA-BĂLĂNICĂ** (Departamentul de Culturi, Facultatea de Arte, Universitatea din Helsinki, Helsinki, Finlanda), **Mihai CONSTANTINESCU** (Compartimentul de Paleoantropologie, Institutul de Antropologie „Francisc J. Rainer”, București, România; Facultatea de Istorie, Universitatea din București, București, România), **Angela SIMALCSIK** (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul

Vechi”, Republica Moldova; Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română – Filiala Iași, Iași, România; Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova), **Sergiu-Constantin ENEA** (Liceul Teoretic „Ion Neculce”, Târgu Frumos, România), **Gabriela SAVA** (Institutul National de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, Măgurele, România), **Maria ILIE** (Institutul National de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, Măgurele, România), **Alexandru PETRE** (Institutul National de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, Măgurele, România), **Cristian MANAILESCU** (Institutul National de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, Măgurele, România), **Vasile DIACONU** (Departamentul de Arheologie, Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, Târgu Neamț, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova), **Alexander SUVOROV** (Departamentul de Geoștiințe și Geografie, Facultatea de Științe, Universitatea din Helsinki, Helsinki, Finlanda), **Adrian ADAMESCU** (Muzeul de Istorie „Paul Păltănea”, Galați, România), **Cristian Eduard ȘTEFAN** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Academia Română, București, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova), **Volker HEYD** (Departamentul de Culturi, Facultatea de Arte, Universitatea din Helsinki, Helsinki, Finlanda). ***Cronologia absolută a epocii bronzului la est de Carpați.***

▷ **Svitlana IVANOVA** (Institute of Archaeology, National Academy of Science, Kyiv-Odessa, Ukraine). ***‘War and peace’: Relations and interactions in the northwestern Black Sea region in the 3rd millennium BCE.***

▷ **Martin RIESENBERG** (Institute of Prehistoric Archaeology, Freie Universität Berlin, Berlin, Germany). ***Investigating subsistence mobility of early pastoralists in the western Eurasian steppe – new insights from isotope analysis.***

▷ **Mihail BĂȚ** (Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova), **Aurel ZANOCI** (Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova). ***Noi date privind***

cronologia relativă și absolută a primei epoci a fierului în spațiul carpato-dunărean. Studiu de caz în baza descoperirilor din bazinul Nistrului de Jos.

▷ **Aurel ZANOCI** (Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova), **Mihail BĂȚ** (Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova). ***Inter- și transdisciplinaritate în arheologia epocii fierului din bazinul Nistrului de Mijloc.***

▷ **Andrei COROBCEAN** (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova; Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova). ***Considerații privind ceramica lucrată cu mâna de la Climăuții de Jos VIII „Pe Holm”, raionul Șoldănești.***

▷ **Denis TOPAL** (Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova), **Igor DIMOV** (Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova). ***Evoluția necropolei Dănceni (epoca bronzului – epoca fierului – epoca romană).***

20:00

Cină în aer liber

[Grădina pensiunii „Valea Stâncii” Trebujeni]

EPOCA ROMÂNĂ ȘI EVUL MEDIU

Coordonator secțiune: Robert Daniel SIMALCSIK

10:00 – 13:00 Susținerea comunicărilor
[Sala de Conferințe nr. 3 a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”]

Moderatori: Dan APARASCHIVEI
 Vlad VORNIC

▷ **Lucrețiu MIHAILESCU-BÎRLIBA** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România). *Din Asia și Africa până în satele Moesiei Inferior. Patru veterani de la Ibida.*

▷ **Dan APARASCHIVEI** (Institutul de Arheologie Iași, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România), **Ștefan HONCU** (Institutul de Arheologie Iași, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România), **Andrei BALTAG** (Institutul de Arheologie Iași, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România), **Sever BOȚAN** (Institutul de Arheologie Iași, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România), **Daniel MALAXA** (Institutul de Arheologie Iași, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România). *Cetatea Salsovia – un sit arheologic aproape ignorat. Perspectivele unui proiect de cercetare sistematică.*

▷ **Gabriel GRUMĂZESCU** (‘Gavrilă Simion’ Eco-Museum Research Institute, Tulcea, Romania). *Late Roman lamps (V-VII c. AD) discovered in the ‘Faleză Est’ Sector – Argamum.*

▷ **Nicolai BATOG** (Facultatea de Arheologie, Universitatea „Adam Mickiewicz”, Poznań, Polonia), **Vasile IARMULSCHI** (Institutul de Arheologie, Freie Universität Berlin, Berlin, Germany), **Octavian MUNTEANU** (Facultatea de Filologie și Istorie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Republica Moldova), **Andrzej MICHAŁOWSKI** (Facultatea de Arheologie, Universitatea „Adam Mickiewicz”, Poznań, Polonia). *Dansul radiocarbonului. Noi date cu privire la cronologia absolută pentru perioada romană mijlocie în spațiul pruto-nistrean.*

▷ **Cristina I. TICA** (Section for GeoGenetics, Globe Institute, University of Copenhagen, Copenhagen, Denmark), **Éva SZAKOS** (National Institute of Archaeology, Hungarian National Museum, Budapest, Hungary), **Meaghan MACKIE** (Section for GeoGenetics, Globe Institute, University of Copenhagen, Copenhagen, Denmark; School of Archaeology, University College Dublin, Dublin, Ireland; Archaeobiomics, Department of Life Sciences and Systems Biology, University of Turin, Turin, Italy), **Orsolya MATEOVICS-LÁSZLÓ** (Archäologischer Dienst GesmbH, St. Pölten, Austria), **Enrico CAPPELLINI** (Section for GeoGenetics, Globe Institute, University of Copenhagen, Copenhagen, Denmark). *Bioarchaeology and paleoproteomics reveal Sarmatians' early-life histories of the Great Hungarian Plain.*

▷ **Alexander RUBEL** (Institutul de Arheologie al Academiei Române, Filiala Iași, Iași, România), **Lucian MUNTEANU** (Institutul de Arheologie al Academiei Române, Filiala Iași, Iași, România), **Stefan HONCU** (Institutul de Arheologie al Academiei Române, Filiala Iași, Iași, România). *Noutăți din Barbaricum. Proiectul „Corpus der Römischen funde im Europäischen Barbaricum” in Moldova.*

▷ **Ana HONCU** (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România). *Cartarea descoperirilor romane din județul Iași. Stadiul actual al cercetărilor.*

▷ **Lucian MUNTEANU** (Institute of Archaeology, Romanian Academy, Iași, Romania). *Barbarian oddities: A silver copy after a coin from Nicaea.*

▷ **Adelina PICIOR** (Faculty of History, ‘Alexandru Ioan Cuza’ University, Iași, Romania). *Coins with IMP VES countermark from the hoard of Muncelu de Sus.*

13.00 – 15:00 Pauză de masă

[Pensiunea „Valea Stâncii” Trebujenii]

15:00 – 19:00 Susținerea comunicărilor

[Sala de Conferințe nr. 3 a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”]

▷ **Vlad VORNIC** (Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova), **Valeriu BUBULICI** (Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova). *Rituri funerare practicate în necropola de tip Sântana de Mureș-Cerneahov de la Petrești.*

▷ **Robert Daniel SIMALCSIK** (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Republica Moldova; Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova), **George-Cătălin FEDOR** (Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova), **Gabriel R. SIMALCSIK** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România; Muzeul Municipal „Regina Maria”, Iași, România). *Indicatori paleodemografici și ocupaționali. Studii de caz la trei populații ce aparțin culturii Sântana de Mureș-Cerneahov din zona Neamț și Vaslui.*

▷ **Gheorghe POSTICĂ** (Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova), **Ion TENTIUC** (Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova), **Diana STROICI** (Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova). *Unelte din fier descoperite în așezările medievale timpurii din bazinul Nistrului de Mijloc.*

▷ **Sergiu MUSTEAȚĂ** (Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Republica Moldova), **Ion TENTIUC** (Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova), **Ion URSU** (Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” Chișinău, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova). *Castelul Soroca - o abordare din perspectiva descoperirilor lapidare.*

▷ **Gheorghe POSTICĂ** (Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova). *Stratigrafia valului nr. 2 al cetății Orheiului Vechi.*

▷ **Constantin PREOTEASA** (Centrul Internațional de Cercetare a Culturii Cucuteni, Muzeul de Artă Eneolitică Cucuteni „Gheorghe Dumitroaia” Piatra-Neamț, Muzeul „Curtea Domnească” Piatra-Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, Piatra-Neamț, România). ***Rezultatele diagnosticului arheologic efectuat în anul 2024 la Mănăstirea Războieni.***

▷ **Dmytro YANOV** (‘Orheiul Vechi’ Cultural-Natural Reserve, Republic of Moldova; Odesa Archaeological Museum of the NAS of Ukraine; Odesa, Ukraine). ***New discoveries of coins in the area of ‘Orheiul Vechi’ Cultural-Natural Reserve.***

▷ **Andrei BALTAG** (Institute of Archaeology, Romanian Academy, Iași, Romania), **George-Dan HÂNCEANU** (Neamț National Museum Complex, Museum of History, Roman, Romania). ***Medieval and Modern coins within the Gherăești cemetery (Neamț County).***

▷ **Cătălin-George FEDOR** (Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova). ***Reprezentări privind întemeierea comunității tradiționale românești.***

20:00

Cină în aer liber

[Grădina pensiunii „Valea Stâncii” Trebujeni]

LEPISOSTEIFORMES (ACTINOPTERYGII) REMAINS FROM THE JURASSIC OF THE EASTERN CARPATHIANS

CZU:[567+576.895](4-12)

Bogdan-Alexandru TORCĂRESCU

Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania; Doctoral School of Geology,
Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania;
Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chişinău, Republic of
Moldova.

bogdan.torcarescu@drd.unibuc.ro

Simona RUSU

Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania.

rusu.mona82@gmail.com

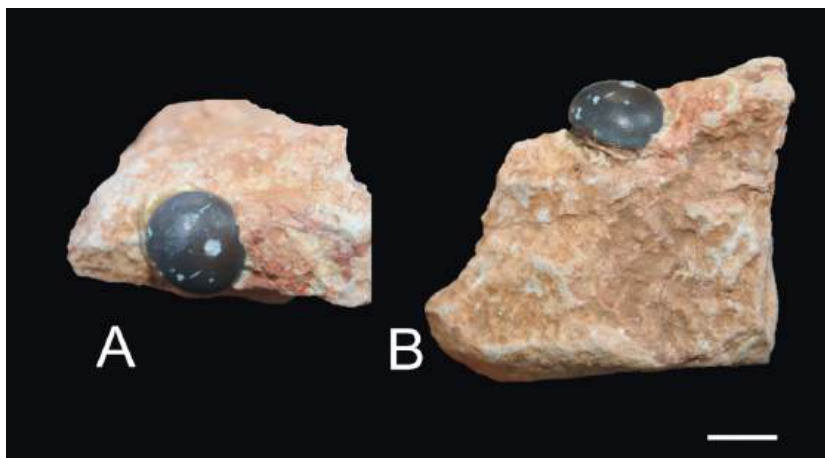
Dan GRIGORE

Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania.

dan1_grigore@yahoo.com

Keywords: Lepisosteiformes; Upper Jurassic; Eastern Carpathians; Romania.

The Lepisosteiformes represents a diverse order of Mesozoic Neopterygii, with a global distribution, and temporal range spanning from the Early Jurassic to the present. Today they are only represented by the gars of the family Lepisosteidae, however extinct representatives include members of *Lepidotes*, *Scheenstia*, and *Isanichthys*, to name a few. The Mesozoic aged sedimentary deposits of Romania are relatively abundant in ichthyofauna. Mesozoic fish fossils have been found at various sites, including Ghilcoş, Moneasa, Cernavodă, Tureni, Ormeniş, and Ponor, with more recent discoveries from Peştera and Lugaşu de Sus. Additionally, the Callovian-aged shark *Sphenodus longidens* was noted in the Bucegi Mountains. Challenges in studying Mesozoic ichthyofaunal remains in Romania include poor museum collection management, field collection bias, and uneven fossil distribution. This research focuses on a new fossil specimen found in Jurassic deposits in Romania as well as the study of material from institutional collections.



Scheenstia sp. new material from the Eastern Carpathians in:
A – occlusal view; B – lateral view. Scale bar: 10 mm.

The studied material comprises three teeth housed in the Geological National Museum and the Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest. Taxonomic assignment was based on comparisons to similar specimens from published literature, leading to their tentative classification, or reclassification in the case of material from the collections to *Scheenstia* sp. There are issues regarding the taxonomical assignment of isolated specimens. Usually, they are assigned to the genus *Lepidotes*, which initially included three species: *L. gigas*, *L. frondosus*, and *L. ornatus*, or to *Sphaerodus*, which is a synonym of *Lepidotes*. Over time, *Lepidotes* has been used as a wastebasket taxon for various fossil fish remains of similar characteristics, resulting in numerous species with uncertain systematic validity. Recent research has restricted the temporal range of *Lepidotes* only to the Early Jurassic, specimens from the Late Jurassic or Cretaceous being assigned to *Scheenstia*.

SHARK TEETH AND SEDIMENTOLOGICAL ANALYSIS OF THE LOWER CENOMANIAN FROM PEȘTERA (CONSTANȚA COUNTY, ROMANIA)

CZU: 567.9

Bogdan-Alexandru TORCĂRESCU

Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania; Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova.

bogdan.torcarescu@drd.unibuc.ro

Bogdan-Gabriel RĂȚOI

Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, 'Alexandru Ioan Cuza' University of Iași, Iași, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova.

bog21rat@gmail.com

Silviu Constantin MANEA

Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania.

manesilviuconstantin@yahoo.com

Ștefan VASILE

Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova.

yokozuna_uz@yahoo.com

Keywords: Cretaceous; sharks; Peștera Formation; South Dobrogea; Romania.

The Peștera Formation is located western part of Constanța County, cropping out along the main valleys of the area (Carasu, Peștera, Ghiolpunar, Dumbrăveni). Reaching up to 50 m in thickness, the Peștera Formation includes five lithological units and was dated to the Lower Cenomanian, based on invertebrate faunal content. The basal conglomerate layer of the formation has yielded marine vertebrate remains, specifically shark teeth. Here, we present new material found in the outcrops of the Peștera Quarry. The recently collected material was taxonomically assigned to *Ptychodus* sp., *Cretalamna* sp., *Scapanorhynchus* sp., *Squalicorax* sp., *Carcharias* sp., and Lamniformes indet. More precise identification

is impossible due to the fragmentary nature of the material, caused by transport in a highly dynamic environment. The sedimentary structures identified in the Peștera outcrop are glauconitic sandstones with large through-cross stratification, low-angle cross-stratification, plan-parallel stratification, and isolated ripple cross-lamination. The shark teeth are present in the basal microconglomerates with medium through cross-stratification. Based on the sedimentological facies analysis, the Cenomanian deposits from Peștera outcrop are interpreted as distributary channels of a larger deltaic system. The Peștera Formation was also reported to crop out in Petroșani, Seimeni, Cuza Vodă, Șipotele, Satu Nou, and Medgidia. As mentioned earlier, future investigations might prove fruitful in finding fossil shark teeth in the localities. This, coupled with sedimentological analysis, would provide a better understanding of the depositional setting and of the palaeogeographical distribution of these Mesozoic sharks.



Microconglomerate outcrop that yielded shark teeth fossils from Peștera, Constanța County.

PETROGRAPHY OF THE SEDIMENTARY ROCKS FROM JELOBOC OUTCROP – PRELIMINARY RESULTS

CZU: 552.6

Bogdan-Gabriel RĂȚOI

Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, 'Alexandru Ioan Cuza'
University of Iași, Iași, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural
Research, Chișinău, Republic of Moldova.
bog21rat@gmail.com

Mihai CAMINSCHI

'Emil Racoviță' Institute of Speleology, Romanian Academy, Bucharest, Romania.
caminschim10@gmail.com

Sergiu LOGHIN

Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, 'Alexandru Ioan Cuza'
University of Iași, Iași, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural
Research, Chișinău, Republic of Moldova.
sergiu.loghin@uaic.ro

Ștefan VASILE

Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Faculty of Geology and
Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological
and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova.
ykozuna_uz@yahoo.com

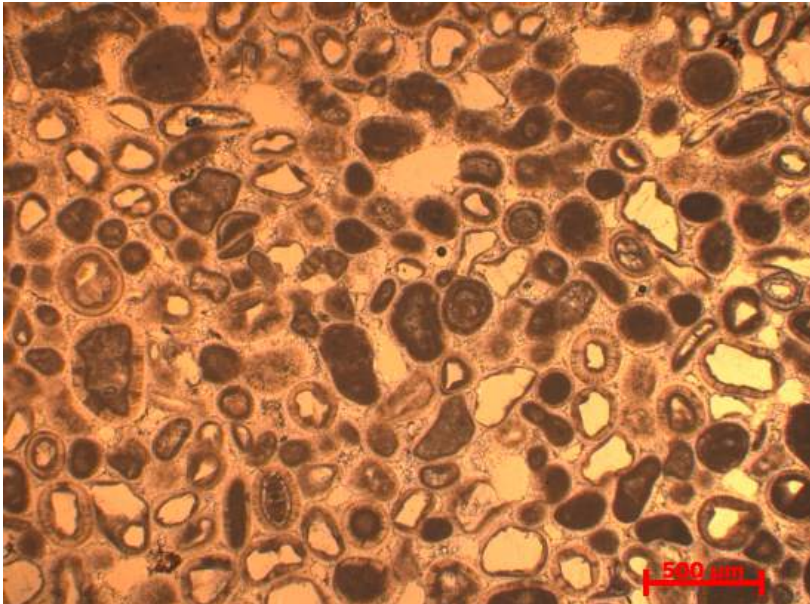
Keywords: Volhynian; oolitic limestone; microfacies; bryozoans; grainstone.

The Jeloboc outcrop is located northwest of the inhabited area of the village, 97 m above sea level. The sedimentary rocks in this outcrop comprised 10 m of bioclastic and oolitic limestones. Thin sections were made from six limestone samples taken from the succession exposed in the open pit, to describe the microfacies and attempt a reconstruction of the paleoenvironment in which the limestones mentioned above accumulated.

The lower bioclastic limestones are mostly composed of *Potamides* and *Ervillia* bivalve shells. The occurrence of these bivalves in the lower part of the outcrop helps assess the age of the containing limestones to upper Volhynian. The outcrop's upper part comprises bioclastic limestone with *Mactra pallasii* shells, meaning the age has changed to lower Bessarabian. The sedimentary structures shown by these

limestones include plan-parallel stratification and ripple cross-lamination. In thin sections, these limestones show microfacies features typical to grainstones and packstones, including numerous foraminifera belonging to the families Miliolidae, Elphididae, and Nubeculariidae, as well as bryozoans, and some oolites. The matrix is represented by micritic and sparitic calcite.

Sedimentary structures and the microfacies of the limestones from the Jeloboc outcrop indicated a shallow carbonatic ramp.



Oolitic grainstone from the Jeloboc outcrop.

THE SEDIMENTOLOGY AND MICROPALAEONTOLOGY OF SOME LOWER MIOCENE SEDIMENTARY SUCCESSIONS FROM VRANCEA NAPPE, EASTERN CARPATHIANS, BISTRIȚA-RÂȘCA HALF-WINDOW

CZU: 551.782.1(498-21)

Sergiu LOGHIN

Department of Geology, 'Alexandru Ioan Cuza' University of Iași, Iași, Romania;
The National Research-Development Institute for Marine Geology and Geoecology – GeoEcoMar, Bucharest, Romania.
loghin_sergiu@yahoo.com

Keywords: agglutinated foraminifera; sedimentary facies; palaeoenvironment; flysch.

Two mainly argillaceous sedimentary successions revealed by the Tazlău and Nechit rivers were sedimentologically and micropaleontologically analysed. The outcrops are structurally situated in the Vrancea Nappe, Bistrița-Râșca half-window. The Tazlău outcrop (17 m) is describing the outer flank of the Pleșa-Tazlău Syncline whereas the Nechit outcrop (16 m) is situated in the inner flank of the Limpejoru Syncline.

The sedimentary facies analysis involved the elaboration of two sedimentological logs and the separation, by lithology and internal structure, of 12 sedimentary facies. These were genetically grouped, into three facies associations (FA):

FA 1 consists of fine *sensu* Stow and Shanmugam (1980) sequence-type turbidite. This type of deposits usually accumulates from low-density turbiditic currents, which feed the distal turbiditic systems with sediments.

FA 2 is characterized by the higher frequency of classic turbidites of the Bouma Tcde and Tbcde sequence type.

In both facies' associations, deposits of slump with decimetre thicknesses are present, indicating the accumulation on a local slope.

FA 3 represents the lower part of the Gura Șoimului Formation erosively overlaying the red and green clays. The deposits consist of conglomerates with mega clasts (up to metric dimensions) of disodilic shales, green schists, and carbonate platform limestone.

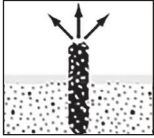
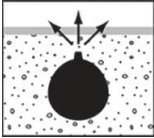
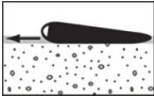
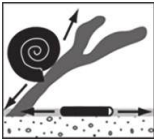
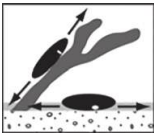
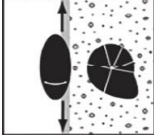
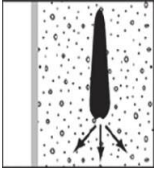
Genera	Morphogroup	Morphotype	Test shape	Environment
<i>Nothia</i> <i>Psammosiphonella</i> <i>Rhabdammina</i>	M1		Tubular	Tranquil bathyal and abyssal with low organic flux
<i>Hyperammina</i> <i>Psammosphaera</i> <i>Saccammina</i>	M2a		Globular	Common in bathyal and abyssal
<i>Spiroplectammina</i>	M2c		Elongate keeled	Shelf to marginal marine
<i>Ammodiscus</i> <i>Glomospira</i> <i>Sculptobaculites</i>	M3a		Flattened planispiral and streptospiral	Lagoonal to abyssal
<i>Trochamminoides</i> <i>Paratrochamminoides</i>	M3c		Flattened streptospiral	Upper bathyal to abyssal
<i>Haplophragmoides</i>	M4a		Rounded planispiral	Inner shelf to upper bathyal
<i>Reophax</i>	M4b		Elongate tapered	Inner shelf to upper bathyal with increased organic matter flux

Table 1. The agglutinated foraminifera morphogroups identified in the analysed samples.

The micropaleontological analysis of the studied sections suggests, through the predominant genera of foraminifera (*Nothia*, *Rhabdammina*, *Psammosiphonella*, *Psammosphaera*, *Saccammina*, *Paratrochamminoides*, *Trochamminoides*, *Hyperammina*), an assemblage of 'flysch-type' fauna considered specific to argillaceous deposits of turbiditic successions. Likewise, the tubular forms of type M1 (*Hyperammina rugosa*, *Psamosiphonella cylindrica*, *Nothia* sp.) and M2a (*Saccammina* spp. *Psamosphaera irregularis*) indicate a marine environment, located in the bathyal to abyssal depth ranges, with a low organic matter input (Table 1).

The results of micropalaeontological and sedimentological analysis indicate that the Lower Miocene red and green clays described in the present study are accumulated by means of low-density turbiditic currents on a local slope and/or at the base, also demonstrated by the presence of slump deposits.

We acknowledge the support of Project PNRR C9-I19 'Multiproxy reconstruction of Eurasian Megalakes, connectivity and isolation patterns during Neogene – Quaternary times' code 97/15.11.2022, Contract No. 760115/ 23.05.2023.

SEDIMENTOLOGY AND PETROGRAPHY OF THE CIOBĂNIȚA OPEN PIT (CONSTANȚA COUNTY)

CZU: 551.7+552

Bogdan-Gabriel RĂȚOI

Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, 'Alexandru Ioan Cuza'
University of Iași, Iași, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural
Research, Chișinău, Republic of Moldova.
bog21rat@gmail.com

Bogdan-Alexandru TORCĂRESCU

Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of
Bucharest, Bucharest, Romania; Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania;
Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of
Moldova.
bogdan.torcarescu@drd.unibuc.ro

Sergiu LOGHIN

Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, 'Alexandru Ioan Cuza'
University of Iași, Iași, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural
Research, Chișinău, Republic of Moldova.
sergiu.loghin@uaic.ro

Ștefan VASILE

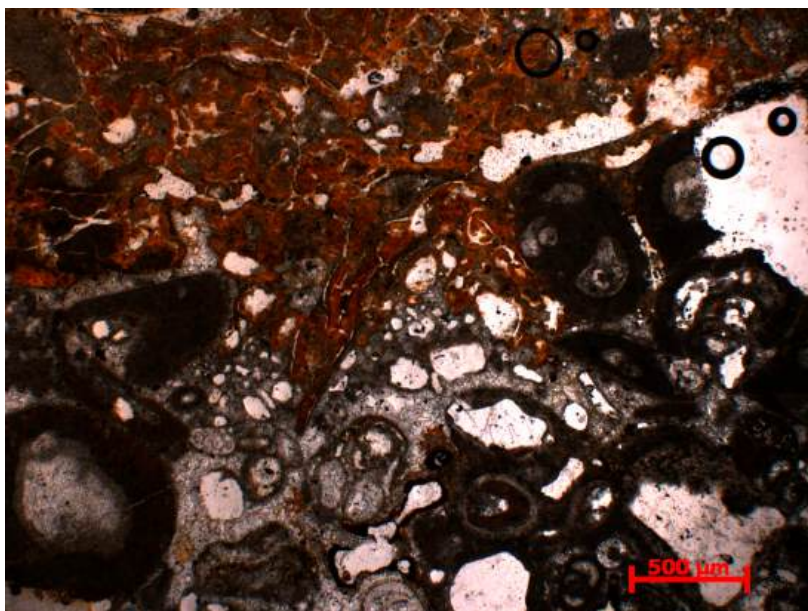
Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Faculty of Geology and
Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological
and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova.
yokozuna_uz@yahoo.com

Keywords: Bessarabian; packstones; boundstones; inner ramp; Paratethys.

The Ciobănița open pit is located south of the inhabited area of the village. The sedimentary succession comprises the lower part of white sand with sandstone intercalations and the upper part with red bioclastic limestones. The bioclastic limestone is mostly composed of *Mactra* and cardiid bivalve shells. The occurrence of *Mactra fabreana* helps assess the age of the containing limestones to upper Bessarabian. The sedimentary structures showed by these limestones include plan-parallel stratification, ripple cross-lamination, and swaley cross-stratification. In thin sections, these limestones show microfacies features typical to grainstones,

packstones, and boundstones, including numerous foraminifera belonging to the families Miliolidae, Elphididae, and Nubeculariidae, as well as bryozoans, and some isolated algae. The matrix is represented by micritic and sparitic calcite.

Sedimentary structures and the microfacies of the limestones from the Ciobănița open pit indicated the presence of three units: mid-ramp, inner ramp, and open lagoon characteristic for a shallow carbonatic ramp. The data obtained from the carbonatic microfacies and sedimentary structures analyses performed in this study add important information on the palaeoenvironment of this sector of the Paratethys, adding to the stratigraphic and palaeogeographic information known so far.



Boundstone with nubeculariids from the Ciobănița open pit.

THE RIBESALBES-ALCORA BASIN (SPAIN): PAST, PRESENT AND FUTURE

CZU: 556.55(460)

Vicente D. CRESPO

Department of Earth Sciences, FCT-UNL Faculty of Science and Technology, GeoBioTec, NOVA University Lisbon, Caparica, Portugal; Lourinhã Museum, Lourinhã, Portugal.
vidacres@gmail.com

María RÍOS

Department of Earth Sciences, FCT-UNL Faculty of Science and Technology, GeoBioTec, NOVA University Lisbon, Caparica, Portugal; Lourinhã Museum, Lourinhã, Portugal.
maria.rios.iba@gmail.com

Cristina SEQUERO

Department of Geodynamics, Stratigraphy and Palaeontology, Complutense University of Madrid, Madrid, Spain.
csequero@ucm.es

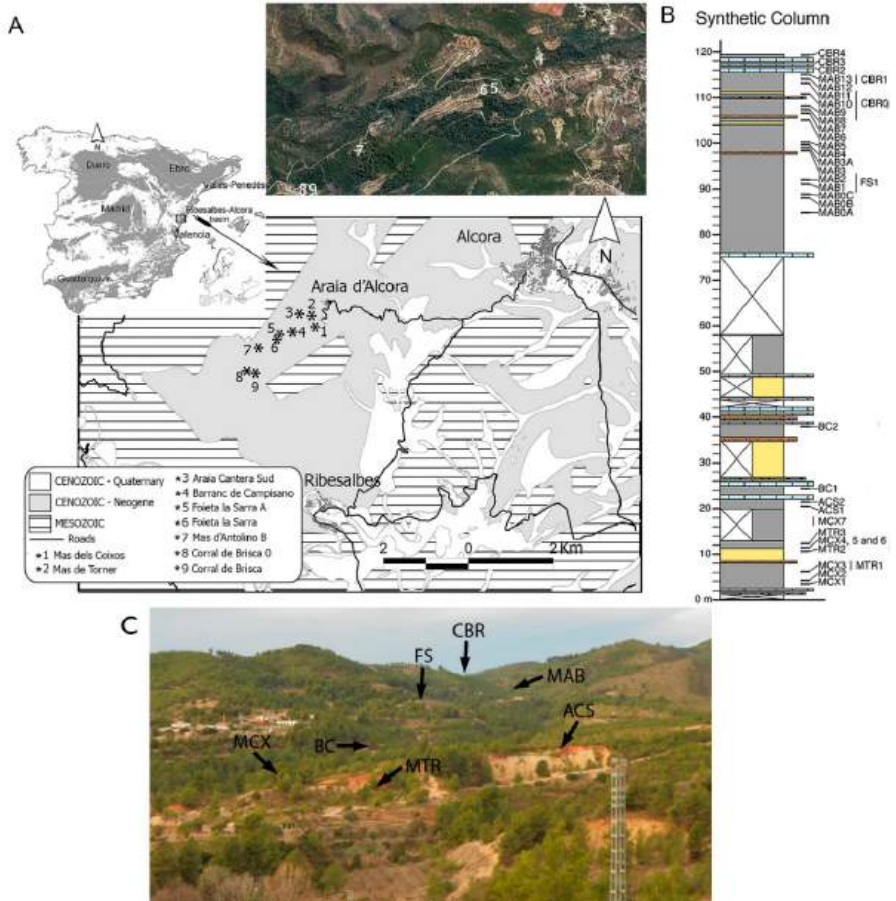
Keywords: Miocene; Aragonian; mammals; palaeoecology; palaeobiodiversity.

The Ribesalbes-Alcora Basin (Spain) is an endorheic basin of Early/Middle Miocene in age. This basin has been known since the 18th century for its bituminous shales and clays, which were exploited economically. The first fossils, i.e. gastropods, were described by Vilanova i Piera in 1859. Subsequently, at the beginning of the 20th century, within the aforementioned shales, extraordinary well-preserved remains of plants, amphibians and fossil insects were described, for which this basin is reknown.

It was not until 1988 that the first mammal remains were discovered in another part of the basin, specifically in the Campisano Ravine outcrop, but in a stratigraphic position theoretically more modern than the classical sites.

Consequently, while studies of the classical sites continued for a considerable period, it was only in 2008 that the aforementioned outcrop was returned for sampling in search of new mammal remains. This process was conducted through several excavations until 2013. The aforementioned work has yielded the discovery of over 3000 mammal remains belonging to 50 species, with two of these species

being new discoveries, in 45 sites. These findings have been documented in a PhD thesis by one of the signatories (VDC, 2017), who assigned an Early Miocene age (upper part of the MN4) to the outcrop based on this mammal record.



A-Geographic and geological setting of the Ribesalbes-Alcora Basin, showing the location of the outcrops of the Campisano Ravine, and the sections studied. B- Stratigraphic column of the Campisano Ravine. C- Photography of the Campisano Ravine indicating the different sections. MCX: Mas dels Coixos; MTR: Mas de Torner; ACS: Araia Cantera Sud; BC: Barranc de Campisano; FS: Fiolleta la Serra; MAB: Mas d'Antolino B; CBR: Corral de Brisca.

Nevertheless, the work in this outcrop has not ceased but rather continues with the description of a new Konservat-Lagertätten for the basin, the study of the gastropod faunas, with a new species described, and the application of new techniques in palaeoecology to accurately reconstruct the palaeoenvironmental evolution of this basin during the Early Miocene.

V.D.C. thanks the Stimulus of Scientific Employment, Individual Support – 2021 Call grant by the Fundação para a Ciência e a Tecnologia (Portugal, CEECIND/03080/2021; DOI: 10.54499/2021.03080.CEECIND/CP1657/CT0007). V.D.C. and M.R. acknowledge GeoBioTec (it is founded by National funding, FCT – Fundação para a Ciência e a Tecnologia, within the framework of UID Geo- BioTEC UIDB/04035/2020, DOI: 10.54499/UIDB/04035/2020). M.R. thanks the Stimulus of Scientific Employment, Individual Support – 2018 Call grant by the Fundação para a Ciência e a Tecnologia (Portugal, CEECIND/02199/2018).

THE LATE MIOCENE EULIPOTYPHLAN *SCHIZOGALERIX SARMATICUM* FROM NORTHEASTERN ROMANIA, EASTERN EUROPE

CZU: 551.782.1(498)

Dumitru-Daniel BADEA

Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, 'Alexandru Ioan Cuza'
University of Iași, Iași, Romania.
badeadaniel.i13@gmail.com

Bogdan Gabriel RĂȚOI

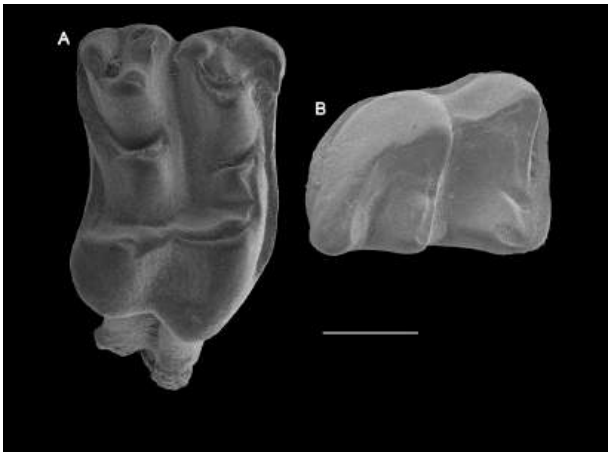
Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, 'Alexandru Ioan Cuza'
University of Iași, Iași, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural
Research, Chișinău, Republic of Moldova.
bog21rat@gmail.com

Keywords: Erinaceidae; Vallesian; Turolian: Hedgehog; Moldavian Platform.

Recent studies have mentioned the presence of continental mammal fossil remains in the sedimentary deposits (sands and clays) of the Late Miocene in the northeastern part of Romania. Both in deposits attributed to the upper Bessarabian and those from the Kersonian and Maeotian, rodents, lagomorphs, and insectivores were identified. *Schizogalerix sarmaticum* is the representative of the Eulipotyphla order that was identified in six outcrops from this area of the Moldavian Platform. More than twenty isolated (lower and upper) teeth of this species were identified in the deposits of several studied outcrops. *Schizogalerix* is one of the most widespread genera of eulipotyphlans in the Miocene of Southeastern Europe, having been found since MN 5 in Austria, with the newest appearance of the genus being maintained in the Early Pliocene MN 15 in Greece. For the representatives of the species *Schizogalerix sarmaticum* from Romania, the oldest appearance is in MN 9 and the newest is in MN11.

The presence of eulipotyphlans in continental fauna assemblages is important for characterizing the paleoenvironment, as they are indicators of relict forests, often near water bodies. New sample collection sessions from the mentioned deposits will be organized to identify additional eulipotyphlan specimens. A fossil material rich in dental elements belonging to the species of spineless hedgehogs

from the Upper Miocene deposits in this area is necessary for the following studies focused on the evolutionary trends of this species between MN9 and MN 11.



Teeth of *Schizogalerix sarmaticum* A. Right M2; B. Right m1. Scale bar = 1 cm.

RECONSTRUCTION OF THE TROPHIC BEHAVIOUR IN THE MIO-PLEISTOCENE PROBOSCIDEANS FROM THE DACIAN BASIN – PRELIMINARY RESULTS

CZU: 551.791

Bogdan-Stelian HAIDUC

Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chişinău, Republic of Moldova.

haiduc.bogdan91@gmail.com

Ştefan VASILE

Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chişinău, Republic of Moldova.

yokozuna_uz@yahoo.com

Bogdan-Alexandru TORCĂRESCU

Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania; Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chişinău, Republic of Moldova.

bogdan.torcarescu@drd.unibu.ro

Florent RIVALS

Catalan Institute of Human Paleoecology and Social Evolution (IPHES), Tarragona, Spain.

florent.rivals@icrea.cat

Keywords: microwear; diet; Proboscidea; palaeoecology.

Dental microwear analysis is a technique used to record and interpret scars left on the enamel surfaces of the teeth on a microscopic scale, through the mastication process. It is a non-invasive method that significantly contributes to the reconstruction of the palaeoenvironmental parameters. Besides the more detailed results, it can first help identify the diet of the herbivore – resulting one of the four types of diet: grazer (>90% grass), browser (>90% leaves, branches, bark and so on), frugivores (>90% fruits), or mixed feeder (combination between grazer and browser).

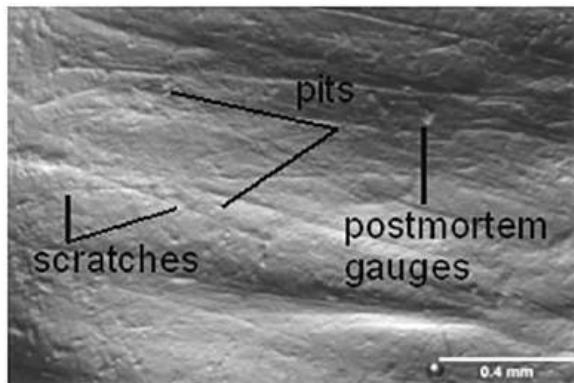
The Dacian Basin, situated in southern Romania, is a geologically significant region characterized by its extensive sedimentary sequences and abundant fossil

records, providing important insights into the palaeoenvironmental history of the area.

In the Dacian Basin, from the Miocene through to the Pleistocene, proboscideans were among the most significant megaherbivores in the faunal assemblages. Throughout the Miocene–Pleistocene interval, various proboscidean taxa existed, allowing for the assessment of any changes in their trophic regimes over time and across different areas of the basin.

For the Late Miocene taxa, casts were sampled from *Deinotherium giganteum* and *D. proavum*. For the Pliocene, samples were taken from *Anancus arvernensis* and *Mammut borsoni*. Samples from *Mammuthus rumanus* were collected for the Late Pliocene and Early Pleistocene, and *Mammuthus meridionalis* for the Early Pleistocene.

The samples analysed from the Miocene taxa place them among browsers, with a diet that consisted of leaves, bark, branches, buds, and flowers. However, in the Pleistocene proboscidean samples, there is evidence that their diet included a greater proportion of grass – changing their trophic behaviour to mixed feeder or even to grazer.



Examples of microwear patterns observed on a *Mammuthus meridionalis* sample.

This research was supported by a grant of the Ministry of Research, Innovation and Digitization, CNCS - UEFISCDI, project number PN-III-P1-1.1-TE-2021-0664, within PNCDI III (B.-S.H., Ş.V.) and by the University of Bucharest grant 'The study of proboscidean faunas from the extra-Carpathian realm - palaeoecological and evolutionary implications' (Ş.V.).

NEW DATA ON THE FOSSIL ELEPHANTID OCCURRENCES IN TELEORMAN COUNTY, SOUTHERN ROMANIA

CZU: 56.02:599.61

Ștefan VASILE

Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova.

yokozuna_uz@yahoo.com

Bogdan-Alexandru TORCĂRESCU

Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania; Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania. Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova.

bogdan.torcarescu@drd.unibuc.ro

Dragoș PANAITESCU

Freelance researcher, Bucharest, Romania.

dragospanaitescu@gmail.com

Radu-Mihai ILIE

Geological Society of London, London, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.

ilieradumihai@gmail.com

Attila VIRÁG

Department of Petrology and Geochemistry, Institute of Geography and Earth Sciences, Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary; Department of Mineralogy and Geology, Institute of Geosciences, Debrecen, Hungary.

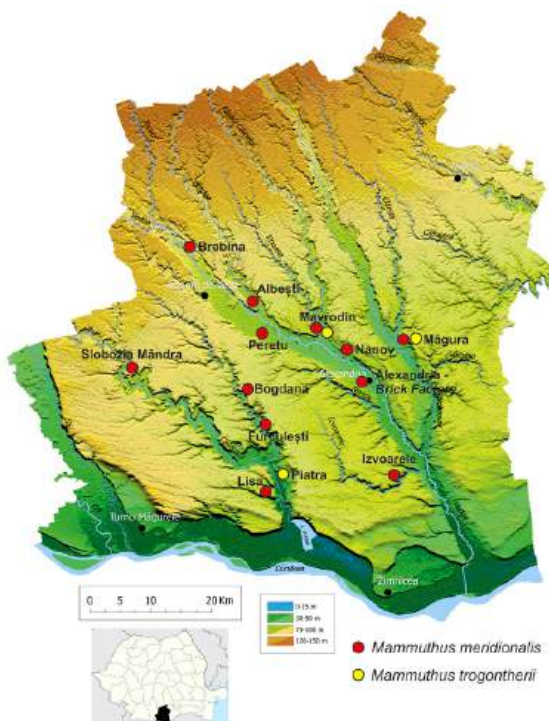
attila.virag@ttk.elte.hu

Keywords: Pliocene-Pleistocene; Dacian Basin; Proboscidea.

Fossil proboscidean remains have been reported from the fluvial deposits of Teleorman County (southern Romania) since the beginning of the 20th century. Most of the specimens, largely consisting of dental elements, were found isolated, in the sands or gravel cropping out along the main rivers, with a few notable exceptions, such as the assemblages found at the Brick Factory from Alexandria,

or at Furculești, during the construction of the local hospital. Most of these specimens were assigned to *Mammuthus meridionalis* (at Bogdana, Buzescu, Mavrodin, Găvănești, Furculești, Alexandria, Nanov, Călmățui, Izvoarele), but also to a basal form of *Mammuthus trogontherii* (from Mavrodin, referred to as *Mammuthus chosaricus* by the authors), and to *Mammuthus primigenius* (Găvănești, Brânceni, Izvoarele-Găuriciu).

New fossil specimens have been discovered in the past 15 years, either by field survey performed by the authors of this communication, or found during local quarrying of sand and gravel. The material housed by several collections (the Teleorman County Museum, Alexandria; the Petre Voivozeanu Municipal Museum of History, Roșiorii de Vede; and the University of Bucharest) was also taxonomically revised, to update the inventory of the proboscidean material found in the area.



Fossil elephantid occurrences in Teleorman County, based on the material analysed in this work. Inset shows the position of Teleorman County in southern Romania.

Most of the studied specimens have been assigned to the Early Pleistocene *M. meridionalis*, belonging to distinct evolutionary stages recognised for this species. A single specimen shows features typical to the basal Late Pliocene–earliest Pleistocene *Mammuthus rumanus* (missing information on the location of discovery), whereas several Middle Pleistocene *M. trogontherii* and *Elephas antiquus* (the latter missing any information on the location of discovery) were also found. No specimens fitting the parameters of *M. primigenius* were observed in the investigated collections.

This work provides an updated distribution of the fossil proboscideans found so far in the Teleorman County, and improves the knowledge on the age of some sedimentary deposits from the area.

This research was supported by the University of Bucharest grant 'The study of proboscidean faunas from the extra-Carpathian realm – palaeoecological and evolutionary implications' (Ş.V.).

CÂTEVA CONSIDERAȚII PRIVIND ANSAMBLURILE LITICE DESCOPERITE ÎN SITURILE PALEOLITICE DIN SUBCARPAȚII VRANCEI

CZU: 902/903.2"632"

Mădălina STĂNESCU

Muzeul Vrancei, Focșani, România.

stanescunicoletamadalina@gmail.com

Loredana NIȚĂ

Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România.

loredana_nita2003@yahoo.com

Marian COSAC

Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România.

cosac_marian@yahoo.com

Ionuț STĂNESCU

Muzeul Vrancei, Focșani, România.

stanescuionut@hotmail.com

Cuvinte-cheie: material litic; silex; Paleolitic; Subcarpații Vrancei.

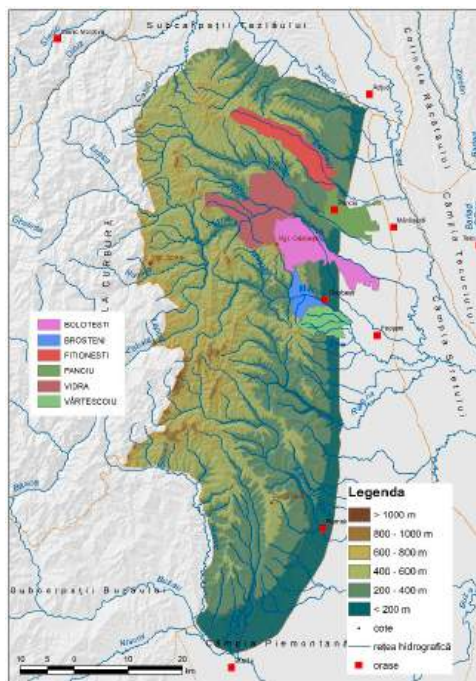
Scopul acestui studiu îl reprezintă abordarea pe principii metodologice actuale a pieselor litice descoperite în siturile de vârstă paleolitică din aria județului Vrancea. Arealul la care ne raportăm este reprezentat de Subcarpații Vrancei, amplasați între Valea Troțușului la nord și Văile Buzăului și Slănicului de Buzău la sud, aceștia fac parte din Grupa Subcarpaților de Curbură, formând sectorul nordic al acestora.

Eșantionul studiat însumează 98 de piese litice aflate în colecția Muzeului Vrancei, identificate în șapte puncte cu descoperiri paleolitice din Subcarpații Vrancei. Pieseile au fost analizate din punct de vedere tehnico – tipologic și petrografic.

Analiza petrografică a materialului litic paleolitic din județul Vrancea a pus în evidență prezența a 12 categorii de materii prime. Cele mai numeroase sunt piesele din silex (silex de Prut-Nistru, silex de Nistru-Podolian, silicolitul de Lepșa, radiolarite, roci silicioase detritice de tip Audia și gresii silicioase glauconitice. Precizăm faptul că analiza petrografică s-a realizat în *Laboratorul de Petroarheologie*,

din cadrul Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” – București, de către dr. Alexandru Ciornei.

Din punct de vedere tehnico tipologic lanțul operațional nu poate fi urmărit pe parcursul tuturor etapelor sale, fapt explicabil prin modalitatea de recuperare a pieselor litice de către arheologi. Primele desprinderi de pe nucleu (*entames*), așchiile sau lamele care conservă cortexul în proporție mai mare de 50% și nucleele, nu sunt numeroase. Acest fapt se poate explica fie prin derularea decorticării și amenajării nucleului în afara sitului, fie prin inconsistența eșantionului studiat. Suporturile laminare – 37 piese – reunesc categoriile lamelor retușate/neretușate și pe aceea a gratoarelor. Lamele și așchiile cu bulb de percuție proeminent, afectat de *esquillements*, indică folosirea percuției dure, directe. Conform negativelor observabile pe suprafața dorsală, producția de suporturi laminare s-a realizat prin debitaj frontal sau semiturnant, inițiat dintr-un singur plan de lovire, foarte rar din două planuri de lovire opuse.



Subcarpații Vrancei – descoperiri paleolitice.



Artefacte din siturile paleolitice din județul Vrancea. Tipuri de materii prime (fotografii de Al. Ciornei 2023).

PEȘTERA GAURA COCOȘULUI (SAT FEDERI, COM. PUI, JUD. HUNEDOARA) - REZULTATELE EVALUĂRII POTENȚIALULUI ARHEOLOGIC

CZU: 902/903.27(498)

Gabriel Sebastian ȘERBĂNESCU

Școala Doctorală, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România.
s.gabriel74@yahoo.com

Marian COSAC

Departamentul de Istorie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România.
cosac_marian@yahoo.com

George MURĂTOREANU

Departamentul de Geografie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România.
muratoreanug@yahoo.com

Valentin GEORGESCU

Școala Doctorală, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România.
georgescuvalentin75@yahoo.com

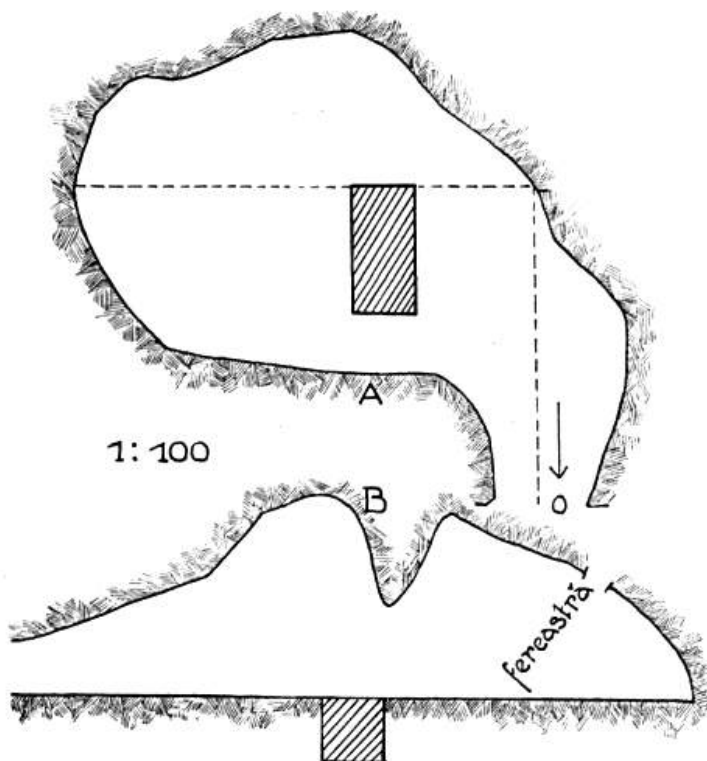
Vlad GEORGESCU

Departamentul de Istorie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România.
georgescuvlad73@gmail.com

Cuvinte-cheie: peșteră; Paleolitic mijlociu; Márton Roska.

Peștera Gaura Cocoșului este situată în versantul estic al Pietrei Muntenilor, la vest de satul Federi, comuna Pui, județul Hunedoara. Prima semnalare/cercetare arheologică o datorăm lui Márton Roska (1880-1961) în anul 1924. O descriere amplă a peșterii fost efectuată de Margareta Dumitrescu și colab. (1967). Sondajul lui Márton Roska, din anul 1924, a atins adâncimea de 0,60 m de la nivelul de călcare, fără a atinge patul peșterii. Materialul post-paleolitic consta în fragmentele unui dolium roman, iar de la adâncimea maximă atinsă, dintr-un sediment argilos brun-roșcat a recuperat două așchii de silex, două raclaore din calcar cristalizat, unele oase sparte atribuite cu probabilitate lui *Ursus spelaeus*, precum și fragmente de cărbune. Materialul litic a fost atribuit Musterianului/Paleoliticului mijlociu. Evaluarea din anul 2023 a permis identificarea unui numeros material ceramic dacic

și roman, concentrat în zona sedimentului din sondajul Roska. La aproximativ 60 cm de la nivelul de călcare, fapt ce corespunde cu descrierea lui Márton Roska, din sedimentul argilos brun-roșcat au fost recuperate un nucleu din cuarțit și resturi de debitaj, așchii, asociate cu fragmente de oase și cărbune, prelevate în vederea estimării cronologice.



Planul Peșterii Gaura Cocoșului după M. Roska.



Secțiunea M. Roska.

O ABORDARE INTERDISCIPLINARĂ A REZULTATELOR ARHEOLOGICE DIN PEȘTERA GABOR, CHEILE VÂRGHIȘULUI, JUD. HARGHITA

CZU: 902/903.27(498)

George MURĂTOREANU

Departamentul de Geografie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România.
muratoreanug@yahoo.com

Marian COSAC

Departamentul de Istorie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România.
cosac_marian@yahoo.com

Ileana BOCANCIU

Departamentul de Geografie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România.
ileanachindia@yahoo.com

Ionel DUMITRU

Inbox Marketing, SRL, București, România.
florin_ionel2000@yahoo.com

Alexandru MOTOROI

Departamentul de Geografie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România.
motoroialexandru03@gmail.com

Elena BRÎNZĂ

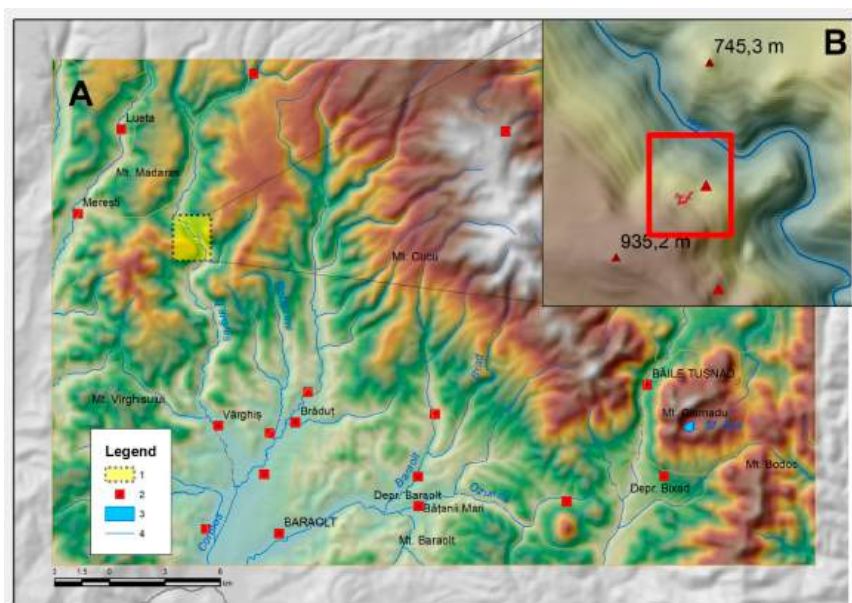
Departamentul de Geografie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România
brinzaelena13@gmail.com

Cuvinte-cheie: geoarheologie; Peștera Gabor; Cheile Vârghișului; interdisciplinaritate.

Prezentul studiu abordează din perspectivă geoarheologică rezultatele cercetărilor arheologice realizate până în prezent în Peștera Gabor din Cheile Vârghișului, Munții Perșani. Este un fapt cunoscut că în peșteri materialele arheologice preistorice se concentrează în zonele optime de locuire pentru comunitățile umane, în majoritate covârșitoare în zonele de portal sau în proximitatea acestuia, iar rezultatele obținute din cercetarea peșterilor din carstul Cheilor Vârghișului susțin această afirmație. În cazul Peșterii Gabor, cartarea detaliată și urmărirea temperaturilor

din galeria principală aduc argumente în înțelegerea alegerii locației de campare în planul peșterii.

În vederea determinării arealelor favorabile locuirii, chiar și pentru perioade scurte de timp, am recurs la cartarea cu exactitate a Peșterii Gabor și am realizat hărți ale temperaturilor la orele meteorologice standard (0, 6, 12, 18) pentru a observa variațiile termice diurne în portalul peșterii și în interiorul acesteia. Cartarea peșterii s-a realizat cu ajutorul aplicației TopoDroid-X, iar preluarea datelor la teren s-a făcut cu ajutorul unui telemetru Disto-X, adaptat măsurătorilor în peșteri.



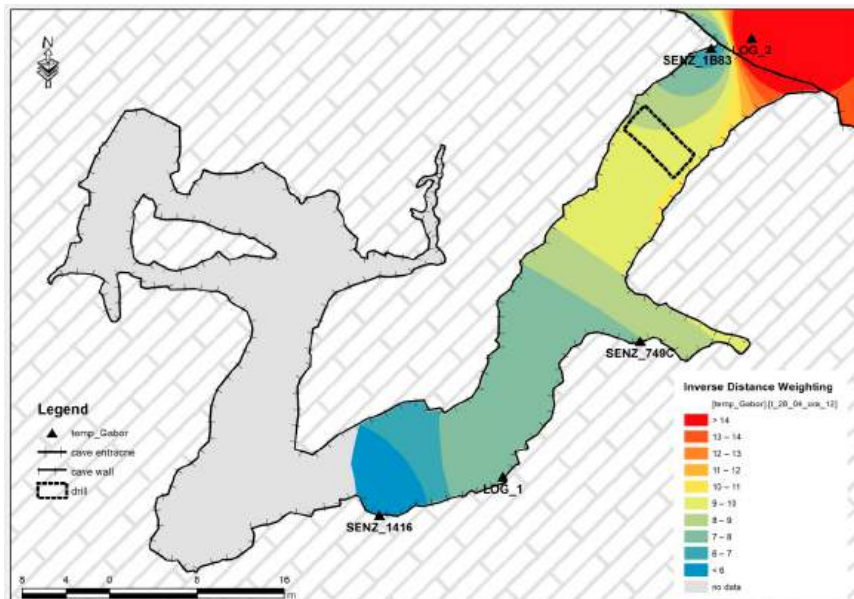
A. Localizarea Cheilor Vârghișului în cadrul Munților Perșani de Sud: 1. arealul Cheilor Vârghișului; 2. Localități; 3. Lacuri; 4. Rețea hidrografică; B. Localizarea Peșterii Gabor în cadrul Cheilor.

Temperaturile, la nivelul lunii aprilie, au fost înregistrate cu ajutorul a două termohigrometre profesional 'hygrologg pro' la care au fost conectați mai mulți senzori externi, plasați în interiorul peșterii. Ca urmare a condițiilor de temperatură scăzută și a umidității relative mari (în medie peste 90%) nu toți senzorii au înregistrat permanent temperaturile sau transmisia nu s-a făcut constant.

Interpolarea datelor s-a realizat cu ajutorul funcțiilor geostatistice ale softului ArcGIS 10.8.

Campaniile viitoare vor permite compararea datelor obținute în luna aprilie cu valorile caracteristice celorlalte anotimpuri.

Rezultatele permit crearea unui model aplicabil în viitor în cazul celorlalte peșteri din Cheile Vârghișului, mai exact unde să inițiem efectuarea de sondaje în vederea evaluării potențialului arheologic.



Harta Peșterii Gabor cu localizarea senzorilor de temperatură, distribuția temperaturilor în data de 28 aprilie la ora 12:00 și raportul secțiunii arheologice principale în raport cu acestea.

DOCUMENTE DE ARHIVĂ CU REFERIRE LA CERCETAREA SITURILOR DE VÂRSTĂ PALEOLITICĂ DIN DEPRESIUNEA ÎNTORSURA BUZĂULUI (JUD. COVASNA) ÎN ETAPA C.S. NICOLĂESCU- PLOPȘOR

CZU: 902/903.3/.4"632/633"

Ionel GEAMBAȘU

Școala Doctorală, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România.

igeambashu@yahoo.com

Marian COSAC

Departamentul de Istorie, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România.

cosac_marian@yahoo.com

Cuvinte-cheie: situri paleolitice; Depresiunea Întorsura Buzăului; Ion/Ioan Pop; corespondență personală.

Prezentul studiu aduce în atenție o serie de documente originale cu referire la cercetările arheologice în siturilor paleolitice din Depresiunea Întorsura Buzăului, efectuate sub coordonarea lui C.S. Nicolăescu-Plopșor. Este vorba despre corespondența personală a arheologului Ion/Ioan Pop, reprezentantul Muzeului Județean Brașov, cu Nicolăescu-Plopșor. Contribuția lui Ion/Ioan Pop la cercetarea arheologică a siturilor paleolitice din Depresiunea Întorsura Buzăului nu a fost doar formală, în calitate de reprezentant al instituției sale, a fost un participant activ, cu o bună documentare științifică și cunoaștere a metodelor de săpături arheologice specifice arheologiei paleolitice.

Mult Stimante Doamnei Profesor,

Împrejurarea a făcut ca nici de a-
ceastă dată să nu vă pot scrie. Re-
get mult această căci ar fi avut
oază în a vă întreba asupra unor
probleme pe care le văd în atât
materialul paleontologic existent în co-
lectiile Muzeului nostru și si-
statismen de la Sita Buzăului pe
care am avut oază o văd, desi-
timpul, anotimpul și pe neferici-
rit, cu oază însotirii de prof. Ne-
niculai Zaharia de la Iași. A vă
mas pe atunci că dinuul vă va
refera asupra celor constatate și si
propunerea pentru ca statismen paleo-
litic de la Sita Buzăului să fie te-
cută în planul lucrărilor Aca-
demic pentru acest an.

Doamnei Doamnei de la Muzeul nostru
mi-a lăsat asupra celor ce m-ați
scris să vă scriu. Reget, reget că

Mult Stimat Domnule Ploșor,

Răspund celor solicitate.

Săpăturile din anul 1958/ durata 4-14 august/
din satul Silina Mare, punctul „Roate”, con.
Sita Buzăului, m. Codlea, reg. Hălui, au
cuprins lărgirea sondajelor de anul trecut
în acest punct, precum urmează:

- 1) Un sondaj de 10 m. p. paralel cu S.I. din anul
1957, la o distanță de 2,50 m. de acesta, cu o-
rientarea S-S.V. 3875 mii m., denumit Santul II.
- 2) Santul III, tot de 10 m. p., paralel cu Santul II,
despartit de acesta printr-un intermediar
de 0,40 m. (boul lui Păunescu), cu idem orien-
tare; cu două casete: ~~8~~ B de 2 m. p. în dreptul
patratelor 9-10; caseta C., tot de 2 m. p., în
dreptul patratelor 6-7.
— Către finea săpăturii, a fost degajat și pămî-
tul din intermediar.
- 3) Santul IV, de 10 m. p. a fost trasat perpen-
dicular pe Santul III, pornind din dreptul
patratului 1, la interval de 0,40 m. de S.II,
orientare: V-N.V. 5500 mii m. / [REDACTED]
- Săpătură în totalul și, însumează

2/ a suprafață de 38 m. p.; volumul sondajului
în 1957 cuprinde 12 m. p. (anexa planul
execuția tehnică: Al. Părmescu cu labo-
rarea subsemnatului).

În ceea ce privește redarea pieselor pe
coordonate, a executat ^{stratigraficele} Părmescu; de ase-
menea și profilul stratului II privind
sonda pînă la 1,15 m. adîncime în patu-
tele 6-7; atât materialul cît și documentația
el le-a dus la București.

S-au returnat doar piesele caracteristice.

În timpul săpăturilor s-a trimis la zi-
nualul și piesele au fost consumate în
la fața locului într-un registru de pe
care să trimit în copie inventarul.

Consider că observațiile stratigrafice și
geofonice de anul trecut sînt vala-
bile și pentru suprafața săpată în acest
an.

Din punct de vedere arheologic, propu-
nerea materialului este accesii, fec-
ventă obiectelor finite fiind chiar mare.

Accesii frecventă de material în toate
paturile; paturile material ceramic apă-
rute, e similar cu cel recoltat de pe
Malul Dinu Buzău.

Locul nu este valabilă concluzia de
anul trecut: ne aflăm în fața unui
grave-tian întinsat care dăruie

3 / și în actual.

Relativ la pregătirea pentru simpozion, din prea puținul pe care îl știu, voi în-
reasa ceva. Doresc însă în orice preț
ca la toată să nu aibă impresia că
la intervențiile subsemnatului am fost
chemat; mi s'au făcut destule propoziții
de intenție și pură acum.

Doresc ca în limita timpului dis-
ponibil să vă aruncăți prin la Bra-
șov spre a cerceta colecția de st. re-
tutivă care conține un puțin mate-
rial paleontologic rezultat din complexe
arheologice și spre a cerceta a părți
de pe Tâmpa în care tare ar dori
eu să găsim fauna preglaciară.

Vă doresc. La Multe Ani al
do. Mărie și Colegii lui de muncă,
o Stalin, 30 xii 1958.

J. Pop

Doresc să vă scriu înii adre-
nto în particular la D. C. Trimen (nr. 26, 10. Stalin)
cui se adre-
nto se mai desce
n' scrieri de către mine care mi-au
remit celor în cana.

P.S. După planul director austro-
ungar din 1897,
altitudinea punctului nostru ar fi de 950 m.
1. Stalin Mare!

MAMMOTH IMAGES AT THE UPPER PALAEOLITHIC BISON HUNTER SETTLEMENT OF ANETIVKA II

CZU: 902/903"632/633":569.734/.736

Alla HLAVENCHUK

Odesa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine.

glavenchuk@gmail.com

Keywords: Northwestern Black Sea region; Upper Palaeolithic; Anetivka II; mammoth images.

At the Upper Palaeolithic settlement of Anetivka II, a rich collection of mobile sculpture and other non-utilitarian objects has been collected, illustrating the spiritual life of the primitive population of the periglacial steppe in the Granite-steppe Bug region 18-19 thousand years ago.

In the zoomorphic sculpture of small forms of Anetivka II, the most popular image object was the mammoth. More than 70 mammoth images were found. The presence of bison sculptures at Anetivka II, where a ritual complex associated with the cult of the bison was also discovered, is taken for granted. But the discovery of numerous images of a mammoth at the site of bison hunters, which was the main object of hunting on Anetivka II, may raise various questions and assumptions about the people who made them. Mammoth figurines are the most numerous quantitatively; they are three times the number of bison figurines. There were mammoth sculptures with both one-sided and two-sided images, and there are also polyeikonic images, which also contain the image of one or more mammoths. Single crafts were made in the form of pendants.

All mammoth sculptures are characterized by a careful depiction of the trunk and massive head, as the main visual features of the animal. In addition, on different sculptures, the eye, ear, tusks, legs, and tail were depicted skilfully or not very well. A fairly large number of mammoth figurines, in the manufacture of which the main visual features were skilfully emphasized, indicate that the people who made these objects of art often observed the habits of these animals in detail.



Examples of small sculptures from Anetivka II - Images of a mammoth.

BURINS OF THE UPPER PALAEOLITHIC SITE OF VELIKA AKARZHA (MATERIALS EXCAVATED IN 1959 AND 1961)

CZU: 902/903.4"632/633"

Ihor PISTRUIL

Odesa Archaeological Museum, the National Academy of Sciences of Ukraine, Odesa, Ukraine; Department of History, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine.

pistruiligor@ukr.net

Keywords: Northwestern Black Sea region; Upper Palaeolithic; Epigravettian; flint inventory; burins.

The Velyka Akarzha site was discovered by V.I. Kraskovskyi in 1955. The site is located 1.5 km southeast of Velykodolynske village on the right slope of a stream flowing from the west into the Dry Estuary (Ovidiopol district, Odesa region). In 1959 and 1961, the site was investigated by an expedition led by P.I. Boryskovskyi. During P.I. Boryskovsky's excavations, about 19,000 flint products were found. In 1988-1993, the research of the site was continued by I.V. Sapozhnikov. In this case, the flint inventory of the site was attributed to different industries.

№	Group:	BLANK		TOTAL	
	Type:	Flake	Blade	Quantity	%
1	Angle burin:	12	19	31	18,1
	Transverse		4		
	Angle burin on a break		11		
	Oblique		4		
2	Truncation burin:	22	48	70	40,9
	Transverse		-		
	Burin on straight retouched truncation		31		
	Oblique		17		
3	Dihedral burin:	27	16	43	25,2
	Straight		12		
	Asymmetrical/angle		4		
4	Double burin:	9	18	27	15,8
	TOTAL	70	101	171	100

Burins of the Upper Palaeolithic site of Velika Akarzha.

The paper analyses the collection that was organised during the research of P.I. Boryskovskyi. The collection is kept in the Odesa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine.

The collection of flint products consists of flint fragments, cores, flakes, blades, secondary processing products, etc. The tools include end-scrapers, burins, points, retouched flakes and blades, backed bladelet, etc. Among the products with secondary processing, burins predominate. A total of 171 specimens were processed.

The percentage ratio of groups and types of burins the Velika Akarzha site is almost completely similar to the percentage ratio of groups and types of burins in the collection of the Epigravetan settlement of Anetivka II. Thus, the flint collection of the Velika Akarzha site can also be attributed to the Epigravettian industry.

TRACEOLOGICAL STUDY OF ANETIVKA 1 BURINS

CZU: 902/903"632/633"

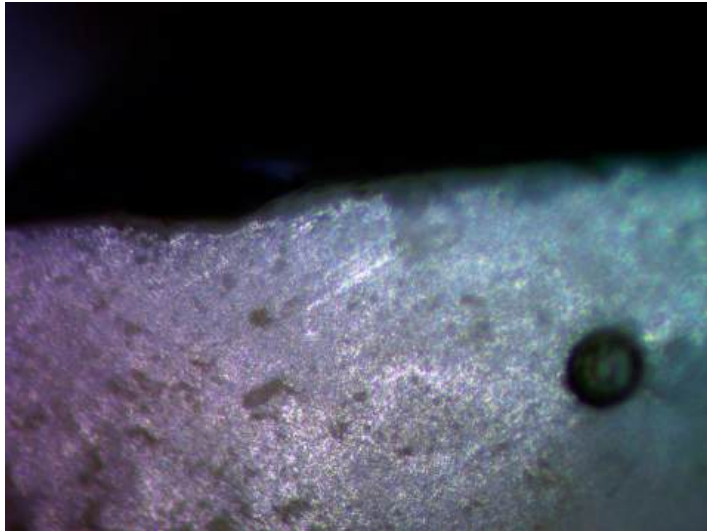
Oksana HRYTSIUTA

Odesa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine, Odesa, Ukraine; Odesa I.I. Mechnikov National University, Odesa, Ukraine.

grytsyuta2@gmail.com

Keywords: Palaeolithic; traceology of burins; use-wear analysis.

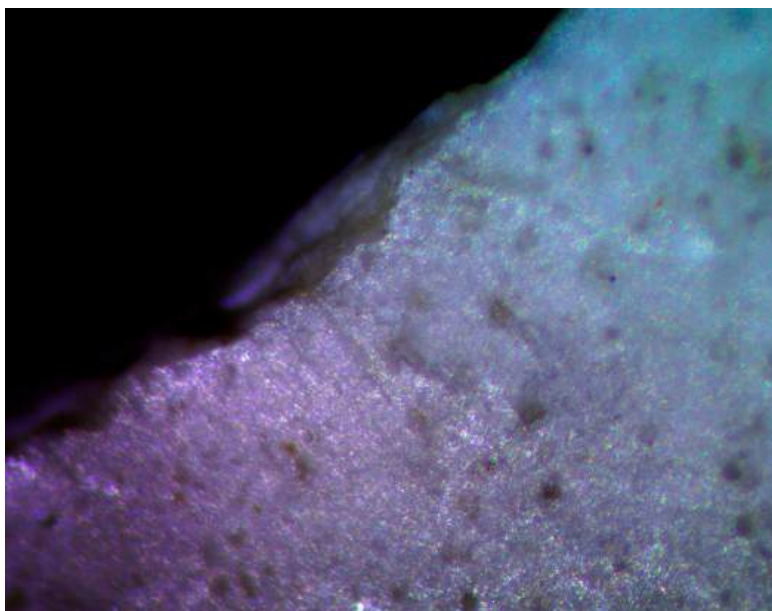
It is believed that burins are the most difficult category for traceological analysis. Typically, these tools were used to work with hard materials: wood, antler or bone. In this regard, the working edge of the tool is subjected to significant deformation, because it flakes and traces of work are lost. The percentage of detection of use traces on this category of tools is usually very low. However, trace studies can be a source of valuable information about the function of this type of tool.



Traces of cutting hard organic material.

We have studied a collection of different types of burins from the Late Palaeolithic site of Anetivka 1. In this set of implements, we observed two types of wear marks. On an angle burin on a break, traces of cutting hard organic material were found. The working edge of the burin showed retouch of use, appearing as linear traces in the form of striations placed at a 45-degree angle to the edge.

On burins on oblique retouched truncation, use-wear traces were found not on the burin blow, but on the retouched edge. The linear marks are arranged at a right angle to the working edge. In some areas, a bright polish is observed on the edge, and the edge itself is rounded. In this case, the retouched edge was the working part. This type of tool was used for planning of hard organic materials. It is likely that the burin blow was used to blunt the sharp edge of the tool for more comfortable handling.



Traces of planning of hard organic materials.

THE PALAEOECOLOGY OF THE LATE PLEISTOCENE LARGE MAMMALS FROM DURUITOAREA VECHE CAVE, REPUBLIC OF MOLDOVA: PRELIMINARY RESULTS

CZU: 569(478)

Marius ROBU

'Emil Racoviță' Speleology Institute, Romanian Academy, Bucharest, Romania; Research Institute of the University of Bucharest, Bucharest, Romania.

marius.robust@iser.ro

Ionuț-Cornel MIREA

'Emil Racoviță' Speleology Institute, Romanian Academy, Bucharest, Romania.

ionut.cornel.mirea@gmail.com

Florent RIVALS

Catalan Institute of Human Paleoecology and Social Evolution (IPHES-CERCA), Tarragona, Spain; Department of History and History of Art, University of Rovira i Virgili, Tarragona, Spain; ICREA, Barcelona, Spain.

frivals@iphes.cat

Roman CROITOR

Institute of Zoology, State University of Moldova, Chișinău, Republic of Moldova.

romancroitor@europe.com

Paulo Duñó-IGLESIAS

Department of History and History of Art, University of Rovira i Virgili, Tarragona, Spain.

paulo.duno@estudiants.urv.cat

Iván RAMREZ-PEDRAZA

Catalan Institute of Human Paleoecology and Social Evolution (IPHES-CERCA), Tarragona, Spain; Department of History and History of Art, University of Rovira i Virgili, Tarragona, Spain.

ramirezpedrazaivan@gmail.com

Laëtitia DEMAY

French National Museum of Natural History, Paris, France.

laetitia.demay@mnhn.fr

Marius VLAICU

'Emil Racoviță' Speleology Institute, Romanian Academy, Bucharest, Romania.

mariusv.iser@gmail.com

Theodor OBADĂ

Institute of Zoology, State University of Moldova, Chişinău, Republic of Moldova.
theodorobada@gmail.com

Vitalie BURLACU

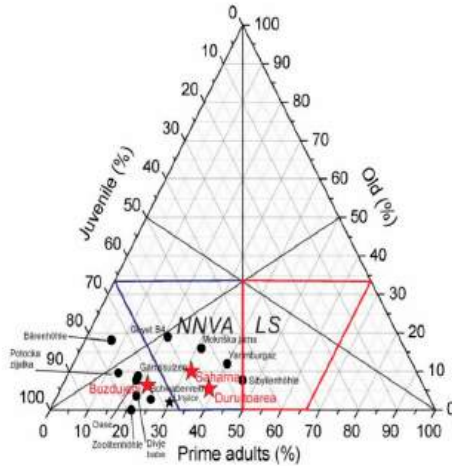
Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve, Butuceni, Republic of Moldova; Institute of Zoology, State University of Moldova, Chişinău, Republic of Moldova.
burlacu.vitale@gmail.com

Keywords: $\delta^{13}\text{C}$ and $\delta^{15}\text{N}$ stable isotopes; dental microwear; palaeodiet; taphonomy; radiocarbon dating.

The Duruitoarea Veche Cave (Costeşti, Râşcani district; 47°52'N, 27°15'E) is one of the richest sites with large mammal fossil bones, of Late Pleistocene age, in the Republic of Moldova. The faunal diversity discovered in the cave deposit offers a unique opportunity to understand both interspecific (antagonistic) relationships and species' paleoecology through a complex, integrative methodology. We combined specific research methods – taphonomic (Minimum Number of Individuals, sex ratio, mortality profiles/age groups, biochronology, dental microwear), morpho-osteometric, geochemical (stable isotopes) and radiometric (radiocarbon) analyses.

The absolute age of the ursid population, obtained through the radiocarbon dating ($n=3$), is between 42.2–40.5 ka. For the species *Ursus spelaeus*, detailed taphonomic methods were used for demography (MNI, mortality profile and age groups by analyzing dentition – canines, premolars and molars) and population biochronology (by applying the p4/4 morphodynamic index method).

For the paleodiet analysis of the entire herbivore-omnivore-carnivore associated fauna we used stable isotopes from dental and mandibular cortical tissue ($\delta^{13}\text{C}$ and $\delta^{15}\text{N}$) and dental microwear for the lower m1 and upper M2 molars from: *Megaloceros giganteus* ($n=8$), *Rangifer tarandus* ($n=1$), *Cervus elaphus* ($n=3$), *Equus* sp. ($n=12$), *Bison* sp. ($n=10$), *U. spelaeus* ($n=11$), *Crocota crocuta spelaea* ($n=28$) and *Canis lupus* ($n=2$). The collagen-derived nitrogen and carbon values of the mammals juxtaposed over the microwear results indicated a clear delineation of feeding behaviors among the studied fauna. This study demonstrates the utility of using an integrative methodology for palaeoecological inferences, in sites with a complex fossil faunal context, and indicates good agreement between the new data and those reported for other European Late Pleistocene sites.



Tripolar graph showing the age groups of the cave bear population from sites in Europe (Germany, Croatia, Slovenia, Austria, Belgium, Romania) compared to Duruitoarea Veche and several other sites in the Republic of Moldova (Saharna and Buzdujeni).

The research activities were supported by projects PN-III-P1-1.1-TE-2021-0187 and PN-III-P1- 1.1-PD-2021-0262, funded by UEFISCDI (Romania). The studies were also conducted within the subprogram 010701 'Evaluation of the structure and functioning of animal world and aquatic ecosystems under the influence of biotic and abiotic factors in the context of ensuring ecological security and the well-being of the population'.

THE DICHOTOMY OF HUNTER-GATHERERS AND FARMERS' DIET. A REVIEW ON ISOTOPIC AND ^{14}C DATA FROM ROMANIA

CZU: 902:572.023

Ana GARCÍA-VÁZQUEZ

ArchaeoScience Division of the Research Institute of the University of Bucharest,
Bucharest, Romania.

ana.garcia-vazquez@icub.unibuc.ro

Petra COMAN

ArchaeoScience Division of the Research Institute of the University of Bucharest,
Bucharest, Romania.

petraioanacoman@gmail.com

Cătălin LAZĂR

ArchaeoScience Division of the Research Institute of the University of Bucharest,
Bucharest, Romania.

catalin.lazar@icub.unibuc.ro

Keywords: stable isotopes; radiocarbon; Romania; hunter-gatherers; farmers.

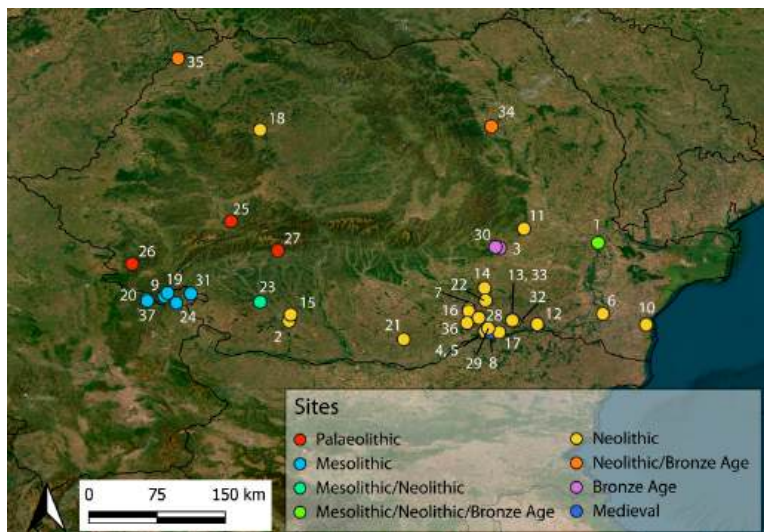
The transition to agriculture marked a pivotal point in human society, initiating profound changes in lifestyle and interpersonal dynamics, with diet becoming a central point of transformation. This study presents 25 new radiocarbon dates with their corresponding stable isotope data in collagen ($\delta^{13}\text{C}$, $\delta^{15}\text{N}$) from Romania, complemented by a thorough review of isotopic and ^{14}C data ($n = 94$).

Notably, $\delta^{15}\text{N}$ values reveal a significant difference between hunter-gatherers and farmers. Hunter-gatherers consumed diets rich in animal proteins, with an important input of river fish. In contrast, farmers relied more on plant proteins, mainly from cereals and pulses, although freshwater proteins (fish and molluscs) remained important in these communities. Interestingly, the hunter-gatherer lifestyle persisted until at least 4500 calBC.

Overall, the dietary patterns of both hunter-gatherers and farmers predominantly featured C3 plants. However, two outliers, dated at 4666 ± 63 calBC and 4134 ± 70 calBC, exhibit C4 plant values in their diets. This predates by 3 millennia the widespread introduction of millet to Europe around 1500 calBC.

This anomaly suggests an earlier, possibly unsuccessful attempt at introducing millet, or an unknown migration from the steppe, challenging the conventional timeline of its adoption in the region.

By providing new radiocarbon dates and isotopic data, this research contributes to a deeper understanding of the dietary transitions and their broader implications for social and cultural transformations in ancient human societies.



Sites included in this study: 1 - Brăilița, 2 - Cârcea-Viaduct, 3 - Cărlomănești-Arman, 4 - Căscioarele-D'aia Parte, 5 - Căscioarele-Ostrovel, 6 - Cernavodă-Columbia D, 7 - Cernica, 8 - Chirnogi, 9 - Climente II, 10 - Constanța-Decathlon, 11 - Coțatcu, 12 - Cunești, 13 - Curătești, 14 - Dridu, 15 - Gârlești, 16 - Glina, 17 - Gumelnița, 18 - Gura Baciului, 19 - Hajdučka Vodenica, 20 - Lepenski Vir, 21 - Măgura Buduiasca, 22 - Măriuța, 23 - Ostrovul Corbului, 24 - Padina, 25 - Peștera Cioclovina Uscată, 26 - Peștera cu Oase, 27 - Peștera Muierii, 28 - Popești-Vasilați, 29 - Radovanu-La Muscalu, 30 - Sărata Monteoru, 31 - Schela Cladovei, 32 - Sultana Malu-Roșu, 33 - Sultana Valea Orbului, 34 - Traian, 35 - Urziceni, 36 - Vărăști, 37 - Vlasac.

LATE PLEISTOCENE – EARLY HOLOCENE FISHING PRACTICES IN THE IRON GATES OF THE DANUBE

CZU: 551.8:551.7

Adina Boroneanț

'Vasile Pârvan' Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania.

boro30@gmail.com

Keywords: Mesolithic; Early Neolithic; fishing; interdisciplinary approaches.

The riverine resources of the Danube were an extremely important part of both the Mesolithic and the Early Neolithic subsistence (ca 13500- 5500 cal BC) in the Iron Gates of the Danube.

Faunal assemblages from certain sites contained important quantities of fish bones and bivalves (*Unio* sp.), although the frequency of species and amounts were highly variable, likely triggered by their collection methods (hand collecting or dry/wet sieving). No difference in fish species was noted between Mesolithic and Early Neolithic assemblages.

An extremely high dependence on fish consumption was first indicated by the results of stable isotope studies when attempting to quantify the fresh-water reservoir effect of the Late Mesolithic radiocarbon dates from Schela Cladovei (Romania) in the late 1990s. It was shown that while Mesolithic people had at times 90-95% reliance on aquatic sources, during the Early Neolithic fish remained a significant source of food (up to 75%) but with an increasing in-take of terrestrial resources.

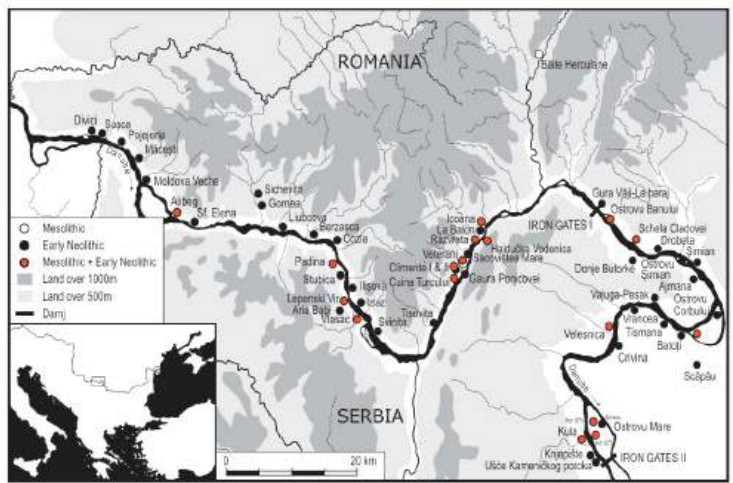
This data was supplemented by the organic residue studies on the pottery sherds from five Early Neolithic Iron Gates sites, indicating that certain vessels had been used for cooking/storing aquatic derived food. Another recent direction of research – coprolite studies by computed tomography– pointed into the same direction, with several examples of coprolites containing significant amounts of fish bones.

The present lecture aims to take a close look at the archaeological finds (stone and osseous industries), the archaeozoological and anthropological studies, and correlate them with similar finds/results from archaeological excavations at the same chronological horizon but also historical/modern traditional societies

where fishing constituted an important subsistence activity. Finally, by looking at the traditional fishing techniques in the Iron Gates area in recent times (1900s), possible prehistoric fishing practices could be suggested, in an attempt to identify both temporal and regional (Upper and Lower Gorges) patterns.



View of the Romanian bank in the Upper Gorges of the Danube.



Map of the Mesolithic and Early Neolithic site in the Iron Gates area.

NOI DATE DESPRE COMUNITĂȚILE UMANE DIN NEOLITIC DIN SUBCARPAȚII CURBURII

CZU: 902/903.4(4)''634''

Daniel GARVĂN

Muzeul Județean Buzău, Buzău, România.

daniel.garvan@gmail.com

Mădălina STĂNESCU

Muzeul Vrancei, Focșani, România.

stanescunicoletamadalina@gmail.com

Cuvinte-cheie: Stačevo-Criș; cultura ceramicii liniare; Dudești; așezări; ceramică.

Arealul Subcarpaților de Curbură constituie o zonă intens cercetată din punct de vedere arheologic. Deși primele descoperiri neolitice sunt semnalate la mijlocul secolului al XX-lea, semnalările aparținând acestei perioade sunt reduse numeric. În spațiul studiat, mai bine documentate sunt comunitățile Starčevo-Criș. Informațiile despre comunitățile atribuite culturilor ceramicii liniare și Dudești sunt lacunare.

Cele mai importante date provin în urma săpăturilor efectuate în două situri cu urme de locuire din Starčevo-Criș.



Vas atribuit culturii Starčevo-Criș descoperit la Bonțești, jud. Vrancea.

Primul sit a fost cercetat în anul 2022 și este amplasat la sudul localității Dara (com. Pietroasele, jud. Buzău), la poalele Dealului Istrița, pe un teren cultivat în cea mai mare parte cu viță de vie și pomi fructiferi.

Cel de-al doilea se află la Bonțești – *La Nucșori* (com. Cârligele, jud. Vrancea), în partea central-sudică a județului, la poalele primelor culmi subcarpatice, în marginea de vest a satului, pe un platou cultivat cu viță de vie. Situl este cunoscut din anii '50 ai secolului al XX-lea. În anul 2023 a fost realizată o săpătură de salvare, zona fiind supusă unui proces de eroziune.

În sondajele realizate au fost identificate resturile unor structuri de locuire și a unor gropi din care provine o cantitate importantă de material arheologic. Deși suprafețele cercetate au avut dimensiuni reduse, rezultatele obținute aduc noi contribuții la cunoașterea comunităților neolitice din zonă.

CÂNTECUL LUTULUI: O EXPERIMENTARE SENZORIALĂ A UNOR ARTEFACTE PREISTORICE ENIGMATICE

CZU:902/903.2(498)

Alina-Georgiana PATRICHE

Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România.
patriche.alina882@gmail.com

Radu-Alexandru BRUNCHI

Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România.
radubrunchi@gmail.com

Felix-Adrian TENCARIU

Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România.
adifex@gmail.com

Cuvinte-cheie: cultura Precucuteni; artefacte; arheologie experimentală; arheologie senzorială.

Comunicarea readuce în discuție cele două artefacte din lut, cvasi-conice, prevăzute cu orificii și perforații, descoperite în așezarea Precucuteni II-III de la Isaiia-Balta Popii (jud. Iași). Deși obiectele cu caracteristici asemănătoare sunt mai degrabă rare, s-a reușit, pe parcursul cercetării, identificarea câtorva analogii aproape exacte. Acest fapt este cu atât mai surprinzător cu cât analogiile provin din diverse medii culturale neolitice și eneolitice din centrul și sud-estul Europei, ceea ce conferă acestui obiect un caracter arhetipal. Autorii discută funcționalitatea acestor artefacte din lut, respingând interpretarea lor „tradițională” ca simboluri falice. Propun în schimb o funcție practică, aceea de componente a unor instrumente muzicale similare unor fluiere/ocarine; această funcție le păstrează totuși în sfera spiritualității preistorice, ca accesorii probabil prezente în cadrul activităților non-domestice (posibile ceremonii de cult, ritualuri sau, pur și simplu, banchete sau festivități).

Această interpretare este susținută de unele experimente realizate de arheologii austrieci pe baza pieselor neolitice din situl Brunn am Gebirge (Austria), prin care au

produs sunete muzicale. Dat fiind faptul că artefactele precucuteniene sunt ușor diferite, autorii au inițiat, la rândul lor, o serie de experimente pentru a testa ipoteze despre modelarea și funcția acestor artefacte. Ipoteza centrală este posibilitatea ca artefactele să fie parte dintr-un instrument muzical mai complex, cu o piesă bucală (muștiuc) separată, posibil din lut, lemn, os sau rășină. Experimentele implică diverse materii prime și testarea diferitelor configurații ale artefactului pentru a determina gama de sunete pe care o poate produce, demers ce se situează în sfera arheologiei senzoriale.



DISCUȚII ASUPRA DATĂRILOR C14 DIN SITUL CUCUTENIAN DE LA TĂCUTA, ÎN CONTEXTUL REALITĂȚILOR ARHEOLOGICE DIN ENEOLITICUL CLASIC EST-CARPATIC

CZU:902/903"636"

Dumitru BOGHIAN

Școala Doctorală de Științe Socio-Umane, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Suceava, România.

dumitruboghian@yahoo.com

Sergiu-Constantin ENEA

Liceul Teoretic „Ion Neculce” din Târgu Frumos, Târgu Frumos, România.

eneasergiu2014@yahoo.com

Ciprian-Cătălin LAZANU

Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași, Iași, România.

lazcipcata@hotmail.com

Mirela MIHON

Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, Măgurele, România.

mirela.mihon@nipne.ro

Alexandru PETRE

Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, Măgurele, România.

alexpetre@nipne.ro

Cristian MĂNĂILESCU

Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, Măgurele, România.

cristian.manailescu@nipne.ro

Cuvinte-cheie: eneolitic clasic, Tăcuta-Dealul Miclea, Cucuteni A, datări radiocarbon

Situl cucutenian de la Tăcuta-Dealul Miclea a fost cercetat, până în prezent, de-a lungul a opt campanii arheologice (2011-2013; 2015-2017, 2019 și 2022), fiind investigate 17 secțiuni: S. I-IV/2011, V-VIII/2013; Cas. I-IV/2015; Cas. V-VII/2016;

SC. și Cas. VIII/2017 și 2019; Cas. IX/2022 (în studiu), însumând o suprafață de 500 m².

Din cele două niveluri de locuire Cucuteni A, au fost investigate patru locuințe de suprafață, cu instalațiile și anexele lor, trei cuptoare pentru ars ceramica și 13 gropi menajere. A fost recuperată o cantitate importantă de ceramică cu decor pictat și adâncit, numeroase artefacte litice cioplite, șlefuite și, unele, perforate, piese de os și corn și, nu în cele din urmă, numeroase statuete antropomorfe, feminine și masculine, și zoomorfe, idoli conici, vase cu forme și destinații speciale. Au fost întreprinse o serie de investigații interdisciplinare și arheometrice.

Dintre acestea, în lucrarea supusă atenției, prezentăm și discutăm datele radiocarbon obținute pe materiale osteologice animale, provenite din unele complexe aparținând celor două niveluri Cucuteni A de la Tăcuta, care ne-au permis, în completarea observațiilor stratigrafice, să încadrăm mai exact locuirile din eneoliticul clasic (dezvoltat), între cca. 4450-4350 cal BC, și în raport cu celelalte situri contemporane lor.

Datările radiometrice au fost realizate la Laboratorul CEZA Curt-Engelhorn-Zentrum Archäometrie gGmbH, Mannheim, dr. Suzane Lindauer (Germania) și Laboratorul de datare cu radiocarbon – RoAMS, de la Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei” din Măgurele (Romania). Analizele radiocarbon realizate în Germania au fost finanțate de către Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” din Vaslui, iar cele efectuate în Laboratorul RoAMS au fost sponsorizate din fondurile dedicate Instalațiilor și Obiectivelor de Interes Național (IOSIN), precum și din Proiectul Nucleu PN 23210201.

HĂBĂȘEȘTI, HOLM – DEZAMBIGUIZARE!

CZU: 902/903

Andrei ASĂNDULESEI

Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România.
andrei.asandulesei@yahoo.com

Cuvinte-cheie: cultura Cucuteni; reevaluare; cercetare non-distructivă.

Dintre așezările culturii Cucuteni din România, renumita stațiune din faza A₃ de la Hăbășești, *Holm* este poate una dintre cele mai cunoscute. Acest fapt se datorează unor ample cercetări derulate aici la jumătatea secolului trecut, de un colectiv numeros coordonat de Vladimir Dumitrescu. Situl este situat în comuna Strunga din județul Iași și amplasat pe un promontoriu înalt, cu latura lungă pe direcția est-vest, în partea de nord-est și foarte aproape de localitatea Hăbășești.

Deși situația de aici este adesea descrisă în literatura de specialitate ca fiind axiomatic de clară, rezultatele unor cercetări recente pentru alte situri cucuteniene din regiune reușesc să nuanțeze considerabil aprecierile cu privire la elementele de planimetrie ale acestor așezări, producând efecte interesante și perspective diferite referitoare la organizarea internă. Astfel, s-a pus problema unei reevaluări a sitului de la Hăbășești, cu scopul de a reuși să obținem informații noi, mai ales de la periferia locuirii propriu-zise, mai exact, zona din afara elementelor de fortificare cercetate intruziv și publicate detaliat în monografia dedicată stațiunii.

Inițiativa noastră s-a bazat pe metode de cercetare non-distructive: analiza datelor LiDAR, fotografiile aeriene și măsurătorile magnetometrice. În urma investigațiilor noastre, ce au acoperit întreaga suprafață săpată a așezării, precum și segmentul exterior accesibil dinspre vest, am constatat unele inadvertențe, îndeosebi cu privire la sistemul de fortificare, acesta fiind identificat în harta magnetometrică diferit față de situația descrisă în literatură. Totodată, situația de la Hăbășești ridică și unele probleme referitoare la interpretarea hărților magnetometrice, constituindu-se într-un studiu de caz original, integral cercetat prin săpătură arheologică, dar încă cu numeroase anomalii antropice ce par a fi intacte. Rămâne de văzut dacă acestea sunt într-adevăr *in situ*, sau mai degrabă răspunsul noii strategii de săpătură adoptate.

UN CHIP DIN TRECUT – RECONSTITUIREA CEFALO-FACIALĂ A UNUI CRANIU HORODIȘTEA-FOLTEȘTI

CZU: 902:572.74

Maricela-Rebeca CEFALAN

Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România.

rebecacefalan612002@gmail.com

Cuvinte-cheie: Horodiștea-Foltești; reconstituire 3D; antropometrie; antropologie.

Câți dintre noi nu și-au dorit măcar odată să se poată întâlni cu oamenii din trecut pe care îi cunoaștem doar parțial, fragmentar, din descoperirile arheologice? Din păcate, nu vom putea niciodată vorbi cu ei, dar astăzi, știința și tehnologia ne permit ca măcar să îi putem vedea, privi, analiza ca într-o fotografie. Această imagine este ceea ce numim o reconstituire cefalo-facială și presupune reproducerea chipului unui individ pornind de la resturile osteologice, cu precădere de la craniu, însă un rol deosebit de important îl poartă și resturile postcraniene, care ne oferă informații cu privire la vârsta biologică, sexul antropologic, fenotipul/tipul antropologic, eventualele patologii etc.



Etapă de studiu - prelevarea măsurătorilor.

Subiectul adus în discuție este încă destul de controversat, iar în prezent există trei metode de reconstituire cefalo-facială: anatomică (rusească), antropometrică (americană) și o combinație a celor două, așa-numita metodă Manchester (britanică). Aceasta din urmă este cea pe care am utilizat-o pentru a realiza reconstituirea unui craniu aparținând culturii Horodiștea-Foltești, anume Mormântul 1 din așezarea de la Brad (jud. Bacău), cercetată de către Vasile Ursachi în anul 1966 (publicată pentru prima dată în anul 1968) și republicată ulterior de către alți autori.

În prezentarea de față îmi propun să discut despre principiile ce stau la baza reconstituirii cefalo-faciale, metodele, instrumentele și, desigur, limitele acesteia. Cât de fidelă este o astfel de reconstituire? Pe ce se bazează? De ce ochii, bărbia ori nasul arată într-un fel și nu în altul? Este de preferat o reconstituire digitală sau una fizică? ș.a.m.d.

MOVILE FUNERARE ÎN CÂMPIA ROMÂNĂ: STÂLPU, JUDEȚUL BUZĂU

CZU: 902/903.5(498)

Roxana MUNTEANU

Muzeul Județean Buzău, Buzău, România.

roxmunteanu@gmail.com

Daniel GARVĂN

Muzeul Județean Buzău, Buzău, România.

daniel.garvan@gmail.com

Sebastian MATEI

Muzeul Județean Buzău, Buzău, România.

sebastianmatei@yahoo.com

Cuvinte-cheie: Câmpia Română; tumuli; epoca bronzului; Yamnaya.

Pornind de la o cercetare preventivă recentă, în cadrul căreia au fost investigate exhaustiv două movile aflate în extravilanul satului Stâlp (județul Buzău), comunicarea face o analiză a movilelor funerare reperate în extremitatea nord-vestică a Bărăganului Călmățuiului.



Stâlp - movile în curs de cercetare.

Numărul monumentelor de acest tip înregistrat pe hărțile istorice se dovedește a fi redus față de realitățile din teren. Cercetări repetate întreprinse în ultimii ani au condus la cartarea unui număr cel puțin dublu de movile față de cele marcate pe hărți, situație care arată extensia deosebită a fenomenului tumular în această parte a Câmpiei Române.

În primăvara anului 2024 două dintre movilele aflate la est de satul Stâlpu au fost cercetate, cu rezultate interesante. Movila 1 a dezvăluit o situație stratigrafică mai complexă, pe lângă mormintele din epoca bronzului fiind identificate morminte sarmatice și structuri de locuire din perioada medievală târzie. În movila 2 s-au descoperit cinci morminte cu o cronologie diversă (epoca bronzului, mileniul I d. Hr.) și trei gropi de mari dimensiuni, probabil moderne.

TUMULUL 4 DE LA MORENII VECHI (COM. VALEA MARE, R-NUL UNGHENI, REP. MOLDOVA)

CZU: 902/903.5(478)

Sergiu POPOVICI

Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.
sergiupopovici1986@gmail.com

Vlad VORNIC

Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.
vornic.vlad@yahoo.com

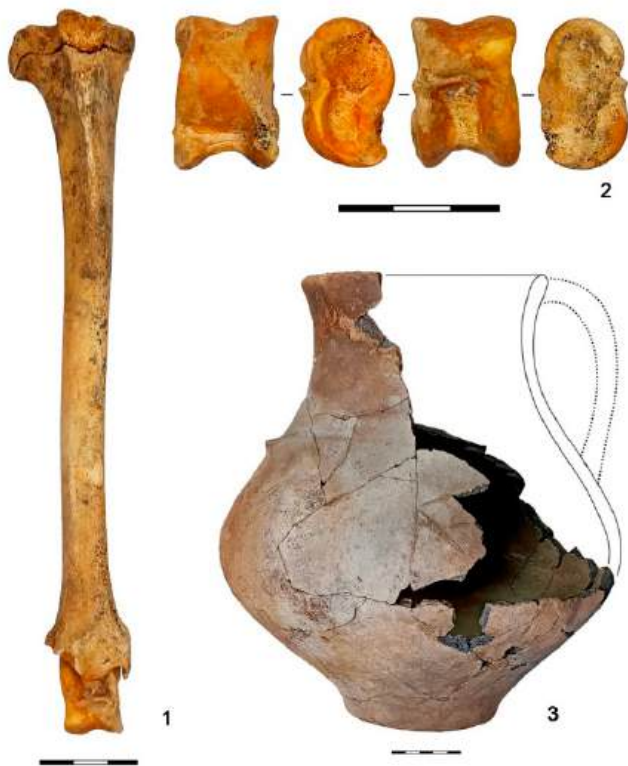
Cuvinte-cheie: tumul; stratigrafie; cultura lamnaia; cultura cimeriană.

În anul 2024, Agenția Națională Arheologică a efectuat săpături arheologice preventive la tumulul nr. 4, situat la 1,2 km sud de localitatea Morenii Vechi. În urma cercetărilor au fost identificate 11 morminte și două instalații de ardere.

Mantaua primară a tumulului a fost ridicată deasupra mormântului culturii lamnaia nr. 10. Diametrul primei manta era de aproximativ 21 m. În preajma mormântului primar, a fost semnalată aruncătura de sol din groapa mormântului, care se prezenta în plan sub forma unui semicerc cu capetele deschise la est de mormânt. Ulterior, în partea sudică a primei manta, a fost realizat mormântul nr. 11, aparținând tot culturii lamnaia. Deasupra acestui mormânt a fost ridicată cea de-a doua manta, care a mărit diametrul tumulului la aproximativ 28 m. Este dificil de precizat pentru care mormânt a fost edificată cea de-a treia manta; putem însă presupune că aceasta este legată de mormintele culturii lamnaia nr. 2 sau nr. 3. Alte morminte din epoca bronzului (nr. 5, 6, 7, 8), perioada timpurie a epocii fierului (nr. 1) și cele două morminte incerte (nr. 4 și 9) au fost secundare în cea de-a treia manta, fiind realizate în sectorul central, dar mai ales în cel sudic al tumulului.

Un interes aparte prezintă mormântul cimerian nr. 1. Acesta a fost identificat în partea centrală a tumulului, iar umplutura camerei funerare consta din sol brun închis amestecat cu sol ars la roșu. Defunctul a fost depus pe un așternut de origine vegetală, în poziție întinsă pe spate, orientat cu craniul spre vest-nord-vest. Lângă umărul stâng al defunctului se aflau două oase animale în conexiune anatomică,

anume o tibie și un astragal, ambele de pe partea dreaptă, aparținând unui animal de talie mică, probabil oaie (*Ovis aries*), cu vârsta de la 2 până la 3,5 ani. Totodată, în colțul nordic al camerei funerare se afla un vas ceramic, având corpul globular și gâtul înalt cu buza evazată.



Morenii Vechi, Tumulul 4. 1-3 mormântul 1.

CRONOLOGIA ABSOLUTĂ A EPOCII BRONZULUI LA EST DE CARPAȚI

CZU: 902/903"637"(4)

Bianca PREDA-BĂLĂNICĂ

Departamentul de Culturi, Facultatea de Arte, Universitatea din Helsinki, Helsinki, Finlanda.

bianca.preda@helsinki.fi

Mihai CONSTANTINESCU

Compartimentul de Paleoantropologie, Institutul de Antropologie „Francisc J. Rainer”, București, România; Facultatea de Istorie, Universitatea din București, București, România.

mihai.constantinescu@istorie.unibuc.ro

Angela SIMALCSIK

Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Republica Moldova; Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română – Filiala Iași, Iași, România; Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

angellisimal@gmail.com

Sergiu ENEA

Liceul Teoretic „Ion Neculce”, Târgu Frumos, România.

eneasergiu2014@yahoo.com

Gabriela SAVA

Institutul National de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, Măgurele, România.

gabriela.sava@nipne.ro

Maria ILIE

Institutul National de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei” (IFIN-HH), Măgurele, România.

maria.ilie@nipne.ro

Alexandru PETRE

Institutul National de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, Măgurele, România.

alexpetre@nipne.ro

Cristian MANAILESCU

Institutul National de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară
„Horia Hulubei”, Măgurele, România.
cristian.manailescu@nipne.ro

Vasile DIACONU

Departamentul de Arheologie, Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, Târgu Neamț, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.
diavas_n82@yahoo.com

Alexander SUVOROV

Departamentul de Geostiințe și Geografie, Facultatea de Științe, Universitatea din Helsinki, Helsinki, Finlanda.
alexander.suvorov@helsinki.fi

Adrian ADAMESCU

Muzeul de Istorie „Paul Păltănea”, Galați, România.
adrian.adamescu1979@gmail.com

Cristian Eduard ȘTEFAN

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Academia Română, București, România;
Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.
cristarh_1978@yahoo.com

Volker HEYD

Departamentul de Culturi, Facultatea de Arte, Universitatea din Helsinki, Helsinki, Finlanda.
volker.heyd@helsinki.fi

Cuvinte-cheie: movile funerare; morminte plane; practici funerare; Moldova.

Cercetarea arheologică a tumulilor funerari care datează din mileniile al IV-lea și al III-lea î. Hr. a înregistrat progrese semnificative în ultimul deceniu. Acestea se extind dincolo de cercetarea de teren și cuprind abordări interdisciplinare care integrează alte discipline precum bioantropologia, genetica și biochimia. Principalele obiective au fost înțelegerea proceselor de mobilitate și migrație, a interacțiunilor culturale și transmiterea ritualurilor funerare cu origini stepice în Europa de Sud-Est și impactul acestora asupra mediului cultural local.

Cronologia absolută a diferitelor faze de construcție și utilizare a tumulilor funerari a devenit mai nuanțată datorită unui număr în creștere de date radiocarbon disponibile. Cu toate acestea, numărul redus al analizelor radiocarbon

realizate pentru regiunea cuprinsă între Munții Carpați și Râul Prut face dificilă contextualizarea descoperirilor cu cele din zonele învecinate, precum stepa Bugeacului la est, și zonele de câmpie de la nord și sud de Dunărea de Jos, la sud de Munții Balcani, precum și din Bazinul Carpatic. Pentru a umple această lacună am efectuat o eșantionare sistematică a resturilor osteologice umane provenite din săpături mai vechi și mai recente din Moldova, atât din morminte tumulare, cât și plane, în vederea obținerii de date radiocarbon. Am obținut 45 de noi date care acoperă intervalul cuprins între mileniul al IV-lea î. Hr. până în mileniul I d. Hr. În această prezentare ne concentrăm pe dezvoltarea unui cadru de cronologie absolută pentru Epoca Bronzului la est de Carpați și pe analiza transformării practicilor funerare în această perioadă.



Imagine cu Movila II cercetată în anul 1950 la Glăvăneștii Vechi (jud. Iași) în timpul săpăturilor arheologice (fotografie din arhiva Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”, București).

Activitățile de cercetare au fost susținute din proiectul ERC Advanced Project 788616: The Yamnaya Impact on Prehistoric Europe (YMPACT). O parte dintre analizele radiocarbon au fost realizate în cadrul Programului de Cercetare Parteneriat în Domenii Prioritare PNII MEN-UEFISCDI, contract PN 23210201. Experimentele au fost efectuate la 1 MV Tandetron™ accelerator de la Institutul Național de Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei” (IFIN-HH) și au fost susținute de Programul Guvernului României prin Programul Național de Infrastructură de Interes Național (IOSIN).

‘WAR AND PEACE’: RELATIONS AND INTERACTIONS IN THE NORTHWESTERN BLACK SEA REGION IN THE 3RD MILLENNIUM BCE

CZU:902/903

Svitlana IVANOVA
Institute of Archaeology, National Academy of Science, Kyiv, Odessa, Ukraine.
svi1956@gmail.com

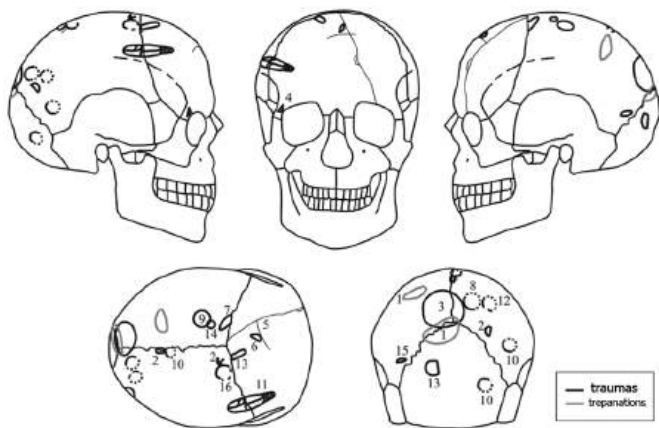
Keywords: Budzhak Culture; Catacomb Culture; Babyno Culture; Bronze Age.

Aggressive behavior was characteristic of ancient people living in different regions of Europe during the Early Bronze Age. This is indicated by injuries and finds of arrowheads among the bones of skeletons. In the third millennium BCE, the Northwestern Black Sea Region was inhabited by several cultures: the Budzhak/Yamna culture, the Catacomb culture, and the Babyno culture. Despite evidence of conflicts in the form of injuries, these conflicts were not intercultural: these were collisions within one society, not between people of different cultures. Archaeological evidence suggests that people from different cultures learned to live, avoiding conflicts, respecting each other’s rituals and traditions. It can be concluded that people of the three cultures chose a **tactic of social distancing**. This approach helped them avoid conflicts and wars, and it was the best solution.

People from different cultures chose a tactic of social distancing with their close neighbors. However, the **tactic of contacts** spread with far neighbours during migrations of populations of these cultures to the west, into the Balkan-Carpathian area. They established peaceful relations with people of local cultures. Their aim was exchange and trade, not war.

Culture	Chronological range	Burial quantity
Budzhak/Yamna	33/32 – 22/21 cent. BC	About 4000
Catacomb	26 – 20 cent. BC	About 550
Babyno	22 – 18 cent. BC	About 600

Graves of Early and Middle Bronze Age: quantitative correlation and dating.



Traumas and trepanations from Yamna graves of Ukraine (including Northwestern Black Sea region) (Ushkova, Kozak 2011).



Skull trauma in Catacomb grave Hlinaia „Dot” 2/7 (Razumov et al. 2019).

INVESTIGATING SUBSISTENCE MOBILITY OF EARLY PASTORALISTS IN THE WESTERN EURASIAN STEPPE – NEW INSIGHTS FROM ISOTOPE ANALYSIS

CZU: 902/903'14

Martin RIESENBERG

Institute of Prehistoric Archaeology, Freie Universität Berlin, Berlin, Germany.

martin.riesenberg@fu-berlin.de

Keywords: prehistoric economy; seasonality; mobility; isotope analysis; North Pontic Steppe.

In course of the recent ‘archaeogenetic revolution’ it became clear that Steppe communities such as the Yamnaya played an important role in the reshaping of the genetic landscape of central and western Europe at the transition of the Neolithic to the Bronze Age. The character of this development is still contested. One of the main assumptions in such scenarios is a highly mobile lifestyle of the participant steppe communities. But in the sphere of subsistence economy, the empirical basis for this premise is very limited. To address this issue livestock remains from settlements of the 4th and 3rd millennia BC in the Western Eurasian Steppe – with a focus on the North Pontic area – have been examined.



Example of a cattle tooth after it was sequentially sampled for isotopes.

Sequential isotope analysis of the dental enamel of livestock remains was carried out to investigate seasonal mobility patterns. Within this analysis oxygen and carbon isotopes revealed information regarding seasonal changes in temperature and the meaning of C3 vs. C4 plants within the diet. Strontium was used as a proxy for residential changes over the year.

The results show remarkable differences within the birth timings of the animals. This can be interpreted as part of sophisticated, non-uniformous herding strategies. Differences were also evident between the strontium signals from winter and summer although the spatial interpretation of the data remains ambiguous at this stage. This points out the need for an extension of the isotopic baseline data in the study area. This study is one of the first to address subsistence mobility on a seasonal level using sequential isotope data from livestock in the Eastern European Steppe. It has substantial potential for investigating subsistence strategies, characterizing 'everyday' mobility, and understanding the mode of landscape use during the early stages of pastoralism in Western Eurasia.

The research activities were supported by a TOPOI- and BerGSAS-scholarship of the Freie Universität Berlin.

NOI DATE PRIVIND CRONOLOGIA RELATIVĂ ȘI ABSOLUTĂ A PRIMEI EPOCI A FIERULUI ÎN SPAȚIUL CARPATO-DUNĂREAN. STUDIU DE CAZ ÎN BAZA DESCOPERIRILOR DIN BAZINUL NISTRULUI DE JOS

CZU: 902/903"638"(4)

Mihail BĂȚ

Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.
mb_usm@yahoo.com

Aurel ZANOCI

Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova
azanoci@gmail.com

Cuvinte-cheie: prima epocă a fierului; cronologie relativă; date radiocarbon.

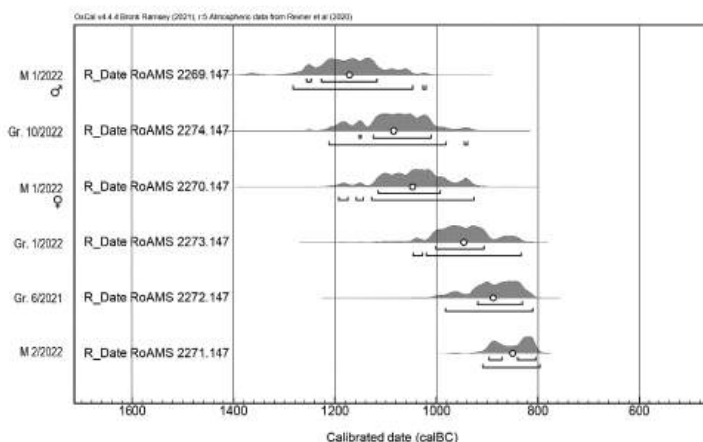
De-a lungul timpului, tabloul cronologic al primei epoci a fierului din spațiul carpatodunărean a fost creionat în baza criteriilor tipologice, a raporturilor stratigrafice și a relevanței importurilor, efortul analitic fiind realizat de cercetători, precum A. Meliukova, S. Morintz, B. Hänsel, G. Smirnova, A. László, O. Levițki, M. Kașuba, S.-C. Ailincăi ș.a. Privind retrospectiv, cercetarea acestora a dus la definirea culturilor arheologice Chișinău-Corlăteni, Saharna, Cozia-Stoicani, Babadag, Basarabi-Șoldănești și, în cele din urmă, a orizontului Holercani-Hansca.

Consistent cercetată în ultimii 30 de ani, regiunea Nistrului de Mijloc a livrat o serie de descoperiri cu relevanță deosebită în raport cu cronologia primei epoci a fierului din spațiul abordat. În mod tradițional, succesiunea cultural-cronologică propusă de cercetători segmentează prima epocă a fierului din regiune în următoarele faze: 1. sfârșitul sec. XII – sec. XI î. Hr. (cultura Holercani-Hansca); 2. sfârșitul sec. XI – sec. IX î. Hr. (cultura Saharna); 3. sec. VIII-VII î. Hr. (cultura Basarabi-Șoldănești).

Cercetările arheologice recente la situri de referință ale epocii au completat baza de date a perioadei cronologice puse în discuție. La nivel de cronologie absolută sunt disponibile două loturi de date radiocarbon, provenite din siturile Saharna

Mare / „Dealul Mănăstirii” și Saharna „Țiglău”. Astfel, dacă datele radiometrice colectate de la Saharna Mare / „Dealul Mănăstirii” indicau o secvență de locuire de la sfârșitul sec. XII î. Hr., atunci cele de la Saharna „Țiglău” confirmă locuirea umană pe parcursul întregului secol. Limita inferioară stabilită de datele ^{14}C disponibile gravitează către începutul sec. VIII î. Hr.

Pentru întregul palier cronologic, în mod special pentru secvențele neacoperite de date radiometrice, comunicarea de față își propune corelarea datelor de cronologie relativă cu cea absolută. În toate cele trei faze amintite mai sus vor fi invocate episoade de suprapunere și contemporaneitate. Totodată, vor fi readuse în discuție și alte tematici relevante, precum fenomenul ceramicii incizate și imprimate, răspândirea obiectelor din fier ș.a.



Modelarea datelor radiocarbon din situl Saharna „Țiglău”.

Această lucrare a fost realizată în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova) și finanțată prin subprogramul 01.15.01 „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” (2024-2027).

INTER- ȘI TRANSDISCIPLINARITATE ÎN ARHEOLOGIA EPOCII FIERULUI DIN BAZINUL NISTRULUI DE MIJLOC

CZU: 902"638"(4)

Aurel ZANOCI

Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova
azanoci@gmail.com

Mihail BĂȚ

Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.
mb_usm@yahoo.com

Cuvinte-cheie: epoca fierului; bazinul Nistrului de Mijloc; workflow interdisciplinar.

Abordările interdisciplinare ale vestigiilor din epoca fierului demarează odată cu începutul cercetărilor arheologice sistematice pe actualul teritoriu al Republicii Moldova. Inițial, acestea au avut un caracter sumar, fiind limitate doar la unele observații arheozoologice, antropologice și, mai rar, arheobotanice. Astfel, printre primele situri la care au fost determinate resturile faunistice se numără situl de la Saharna Mare / „Dealul Mănăstirii”, cercetat în anii 1946-1947 de către G. Smirnov. Ulterior, în urma săpăturilor realizate de A. Meliukova, în anii 1952-1953 la Solonceni „Hlinaia”, au fost analizate atât oasele de animale (V. Țalkin), cât și unele resturi de plante (A. Kirianov). Primele determinări antropologice au fost efectuate de către M. Velikanova pentru defuncții descoperite în anul 1963 în necropola din prima epocă a fierului de la Alcedar. În anii următori, cercetările interdisciplinare au avut același caracter sporadic, limitat în mare parte la unele determinări ale resturilor paleofaunistice și paleoantropologice. Abia la începutul anilor '90 ai secolului trecut apar primele studii de analiză, cum ar fi, de exemplu, cele consacrate descoperirilor de oase umane și de animale din situl Glinjeni „La Șanț”, semnate de L. Litvinova și, respectiv, de G. Cemârtan.

Începând cu sfârșitul primului deceniu al secolului curent, cercetările interdisciplinare în regiunea Nistrului Mijlociu capătă o nouă amploare, acestea fiind datorate, în mare parte, colaborării dintre Laboratorul de Cercetări Științifice „Tracologie” (acum Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”) de la Universitatea de Stat din Moldova cu universitățile și centrele științifice din România și Germania.

În acest context, o atenție deosebită a fost acordată prospecțiunilor geofizice, care au fost realizate în parteneriat cu Centrul „Arheoinvest” de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (România) și Comisiunea Romano-Germanică a Institutului German de Arheologie din Frankfurt am Main (Germania), până în prezent fiind cercetate 10 situri din epoca fierului (Saharna Mare / „Dealul Mănăstirii”, Saharna „Rude”, Saharna „Țiglău”, Horodiște „La Șanț” / „La Cot” etc.).



Secvențe din workflow-ul metodologic de abordare interdisciplinară a unui sit arheologic – Saharna „Rude”.

Ca urmare a colaborării cu Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov” al Academiei Române, Filiala Iași și cu Facultatea de Biologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași s-a reușit analiza și valorificarea științifică a osemintelor umane și animale descoperite la Saharna Mare / „Dealul Mănăstirii”, Saharna „Țiglău” etc.

La acestea se adaugă analizele pedologice efectuate pentru solurile prelevate din siturile investigate prin săpături sau sondaje, precum și cele geochimice, metalografice și radiometrice realizate asupra artefactelor descoperite.

Prin urmare, tendințele moderne de cercetare interdisciplinară au contribuit substanțial la studierea habitatului și îndeletnicirilor comunităților din epoca fierului din regiunea Nistrului Mijlociu, precum și a evoluției lor din perspectiva cronologiei absolute.

Această lucrare a fost realizată în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova) și finanțată prin subprogramul 01.15.01 „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” (2024-2027).

CONSIDERAȚII PRIVIND CERAMICA LUCRATĂ CU MÂNA DE LA CLIMĂUȚII DE JOS VIII „PE HOLM”, RAIONUL ȘOLDĂNEȘTI

CZU: 902/903.02"638"

Andrei COROBCEAN

Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova; Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.
andrei.corobcean@gmail.com

Cuvinte-cheie: epoca fierului; ceramică; tipologie; interpretare; Climăuții de Jos.

Situl fortificat din epoca fierului de la Climăuții de Jos VIII „Pe Holm” a furnizat, în puținele campanii de săpături, material relevant, în special pentru mijlocul și a doua jumătate ale mileniului I î. Hr. Pe lângă materialul de import, reprezentat de fragmente de amfore grecești, indicând asupra unei perioade cuprinse între mijlocul secolului al IV-lea – prima jumătate a secolului al III-lea î. Hr., ceramica lucrată cu mâna poate fi încadrată într-un cadru cronologic mai larg, fiind atribuită populației sedentare locale. Formele și caracteristicile tehnologice ale ceramicii lucrate cu mâna pot fi atribuite în mare parte tradiției ceramicii getice din secolele IV-III î. Hr. Aceasta este reprezentată de fragmente de oale și străchini. Cele dintâi poartă decorul caracteristic alcătuit din brâu alveolar, butoni și proeminente aplatizate, cu toate că astfel de elemente sunt caracteristice ceramicii grosiere și din epocile anterioare. Alte fragmente ceramice sugerează o tradiție distinctă: vase cu gâtul cilindric și buza evazată, străchini cu șir de incizii oblice pe margine, un vâscior cu împunsături sub margine și un fragment provenit de la un vas cu ornament canelat spiralic pe partea interioară. Acestea pot fi atribuite, cu prudență, perioadei hallstatt-iene târzii, având analogii și în siturile așa-numitului grup vest-podolian. Asemenea constatări preliminare vor fi confirmate doar prin cercetările viitoare.

EVOLUȚIA NECROPOLEI DĂNCENI (EPOCĂ BRONZULUI – EPOCĂ FIERULUI – EPOCĂ ROMANĂ)

CZU:902/903.5"637", "638"

Denis TOPAL

Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova.
denis.topal@gmail.com

Igor DIMOV

Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova.
dimovisigor@gmail.com

Cuvinte-cheie: Dănceni; epoca bronzului; epoca fierului; cultura Sântana de Mureș-Cerneahov.

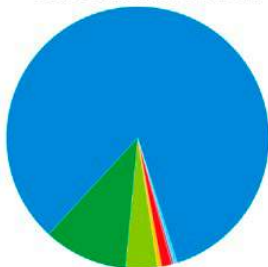
Necropola multiculturală Dănceni-II este situată pe malul drept al Râului Ișnovăț, la marginea de nord-vest a satului Dănceni, acoperind o suprafață de 300-400 m în direcția vest-est cu 75-100 m în direcția nord-sud, între malul Lacului Dănceni și drumul Chișinău-Leușeni.

Necropola de lângă satul Dănceni e cel mai mare complex cu structuri funerare de pe teritoriul Moldovei, cercetat în anii 1974, 1975, 1976 și 1978, sub conducerea lui Isaac Rafalovici și în anul 1979, sub conducerea Nataliei Golțeva (suprafața totală cercetată a fost de 8 415 m²). Rezultatele acestor cercetări au fost reflectate într-o serie de articole și rezumate, precum și într-o monografie dedicată perioadei romane (din anul 1986), publicată după moartea lui I. Rafalovici.

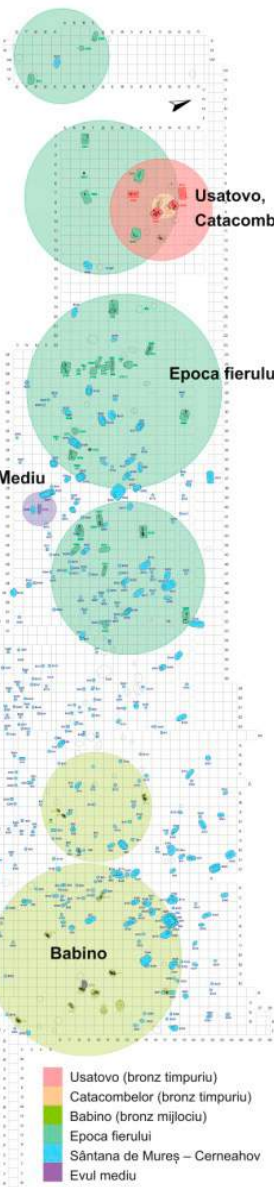
Cei care au lucrat vreodată cu materialele din necropola Dănceni cunosc probabil și problemele legate cu acest sit. Printre acestea e și lipsa unui plan general cu toate înmormântările descoperite, lipsa unei numerotări uniforme a carourilor, lipsa raportului din anul 1978 și incompletitudinea documentației de teren. De exemplu, materialele și planurile necropolei compacte a epocii bronzului timpuriu au fost publicate integral de către Valentin Dergacev, dar informațiile despre înmormântări din epoca bronzului mijlociu se limitează doar la un rezumat scurt care nici nu conține numărul total de complexe funerare. În ceea ce privește înmormântările din epoca fierului, există și o lipsă totală de ilustrații în rapoarte.



SDM-Cerneahov 337; 83%



SDM-Cerneahov? 2; 1%
Evul Mediu 1; 0.2%
Usatovo 5; 1%
Catacombelor 2; 1%
Babino 16; 4%
Epoca fierului 42; 10%



O altă problemă este fragmentarea și selectivitatea publicațiilor lui Valeriu Lapușnean.

În total, la Dănceni au fost descoperite 405 de înmormântări. Cea mai mare parte aparține perioadei romane – culturii Sântana de Mureș-Cerneahov (339 de morminte). Pe lângă aceste morminte de tip Sântana (care au fost introduse în circuitul științific în monografia lui I. Rafalovici, post mortem) și un complex din evul mediu timpuriu, au fost descoperite și înmormântări din epoca bronzului, după cum urmează: cultura Usatovo – 5 complexe; cultura catacombelor – 2 morminte; cultura ceramicii cu multe brăie în relief/Babino – 16 morminte; 42 de complexe funerare din a doua epoca a fierului, legate de unii autori de cultura getică, scitică sau orizontul mixt scito-getic de tip Pîrjolteni-Dănceni.

DIN ASIA ȘI AFRICA PÂNĂ ÎN SATELE MOESIEI INFERIOR. PATRU VETERANI DE LA IBIDA

CZU: 902(4/5)

Lucrețiu MIHAILESCU-BÎRLIBA

Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România.

blucretiu@yahoo.com

Cuvinte-cheie: armata romană; Moesia Inferior, *cohors III Gallorum*.

Autorul analizează patru cazuri interesante din dosarul epigrafic al Ibidei romane timpurii, bazându-se pe trei diplome militare și o inscripție funerară. Textele demonstrează extraordinara mobilitate a soldaților din armata romană, indiferent de statutul lor juridic și de provincia de origine. Autorul încearcă să explice și motivele pentru care au rămas în Moesia Inferior.

CETATEA SALSOVIA – UN SIT ARHEOLOGIC APROAPE IGNORAT. PERSPECTIVELE UNUI PROIECT DE CERCETARE SISTEMATICĂ

CZU: 902/903.4:728.82

Dan APARASCHIVEI

Institutul de Arheologie Iași, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România.
danaparaschivei76@yahoo.com

Ștefan HONCU

Institutul de Arheologie Iași, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România.
stefanhoncu@yahoo.com

Andrei BALTAG

Institutul de Arheologie Iași, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România.
andreibaltag@outlook.com

Sever BOȚAN

Institutul de Arheologie Iași, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România.
sever_botan@yahoo.com

Daniel MALAXA

Institutul de Arheologie Iași, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România.
danielmalaxa@yahoo.ro

Cuvinte-cheie: Salsovia; epoca elenistică; epoca romană; cercetare sistematică; Vasile Pârvan.

Cetatea Salsovia este un sit arheologic pluristratificat, cuprinzând o așezare de epocă elenistică (getică) suprapusă de un castru din perioada romană timpurie, ulterior de o cetate romană târzie, iar în ultima fază de locuire de o așezare din perioada medio-bizantină. Identificarea așezării a fost făcută de Gr. Tocilescu în anul 1898, pe baza itinerariilor antice, dar și a Raportului întocmit de P. Polonic. Vasile Pârvan, studiind o inscripție în care este menționat castrul Salsovia, unde erau staționate mai multe unități militare (ISM V 290b - IGLR 271b), a confirmat această localizare.

În ciuda faptului că cele două conflagrații mondiale, precum și intervențiile moderne soldate cu extragerea pietrei din cetate au produs distrugerii ireversibile,

atât imaginile surprinse la fața locului, dar și materialul identificabil la suprafața solului ne-au determinat să propunem un proiect de cercetare sistematică, primul de acest fel la Salsovia. Este absolut surprinzător și pentru noi cum un astfel de sit, cu o istorie remarcabilă, pornind din perioada elenistică și până în epoca medio-bizantină, nu a fost explorat sistematic niciodată. Puținele prospecțiuni și sondaje efectuate au furnizat informații importante, dar, totuși, trunchiate, despre acest sit care are o poziție remarcabilă relativ la calea navigabilă reprezentată de brațul Dunării.

Astfel, înglobând în echipa de cercetare arheologi și un arheozoolog de la Institutul de Arheologie din Iași, alături de specialiști de la ICEM Tulcea și Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, un pedolog de la Centrul de Cercetări Geografice din Iași, precum și un paleoantropolog de la Centrul de Cercetări antropologice „Olga Necrasov” Iași, am propus un proiect derulat pe o perioadă de cinci ani, cu opțiunea de prelungire pentru alți cinci.

În vara anului 2024 vom desfășura prima campanie de cercetare și vom prezenta primele rezultate din ceea ce înseamnă cercetarea sistematică din situl cetatea Salsovia.



Cetatea Salsovia (fotografie aeriană - 2023).

LATE ROMAN LAMPS (V- VII C. AD.) DISCOVERED IN THE 'FALEZĂ EST' SECTOR - ARGAMUM

CZU:902/903.2

Gabriel GRUMĂZESCU

'Gavrilă Simion' Eco-Museum Research Institute, Tulcea, Romania.

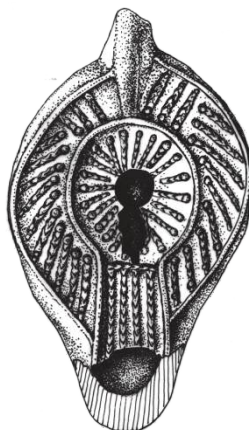
gabrielgrumazescu97@gmail.com

Keywords: Cape Dolojman; intra-muros; Balkan type; North African type; Late Roman Asia Minor type.

In this presentation, 24 unpublished lamps discovered during the campaigns carried out in the last century in the 'Faleză Est' sector from the Argamum fortress will be presented.

These lamps are dated between the 5th-8th c. AD and can be grouped in three categories based on the production centers: Balkan lamps, North African lamps and Micro-Asian lamps.

Besides the data related to the typology, we took into account previously published information regarding pottery workshops. This approach allowed us to reconsider some aspects concerning a hypothetical production of lamps at Argamum. Also, we are discussing a possible intra-provincial trade network.



North African lamp (imitation).

DANSUL RADIOCARBONULUI. NOI DATE CU PRIVIRE LA CRONOLOGIA ABSOLUTĂ PENTRU PERIOADA ROMANĂ MIJLOCIE ÎN SPAȚIUL PRUTO-NISTREAN

CZU: 902/903.5(4)

Nicolai BATOG

Facultatea de Arheologie, Universitatea „Adam Mickiewicz”, Poznań, Polonia.
batognicolai@gmail.com

Vasile IARMULSCHI

Institutul de Arheologie, Freie Universität Berlin, Berlin, Germany.
vasile.iarmulschi@gmail.com

Octavian MUNTEANU

Facultatea de Filologie și Istorie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Republica Moldova.
ocmunteanu@gmail.com

Andrzej MICHAŁOWSKI

Facultatea de Arheologie, Universitatea „Adam Mickiewicz”, Poznań, Polonia.
andrzej.michalowski@amu.edu.pl

Cuvinte-cheie: barbaricum; spațiul pruto-nistrean; tumul; date radiocarbon 14C; cultura sarmatică.

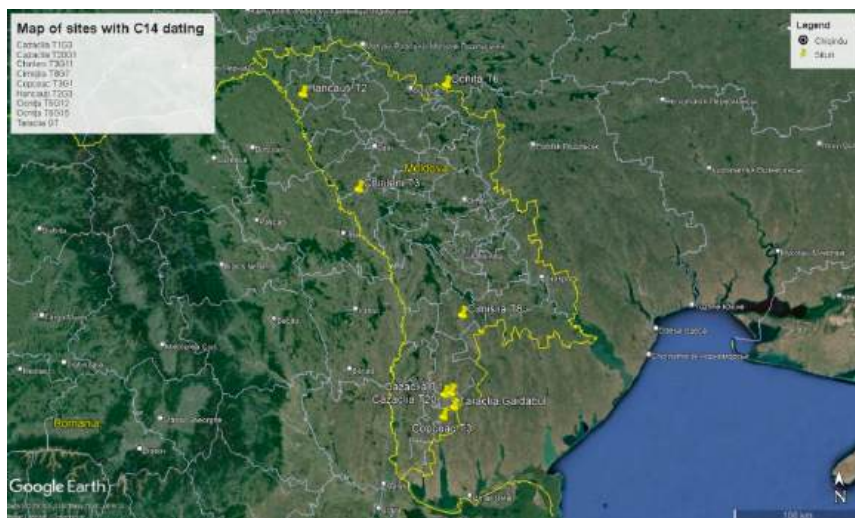
După cum demonstrează investigațiile realizate până în prezent, în regiunea pruto-nistreană, pentru secolele I-III d. Hr., sunt cunoscute mai multe necropole și morminte izolate atribuite culturii sarmatice. Printre problemele esențiale ce reies din analiza vestigiilor arheologice atribuite acestei culturi se numără și cronologia acesteia.

Pentru a aduce clarificări referitoare la cronologia și periodizarea acestei culturi, pe lângă analizele realizate prin metoda tipologică și statistico-matematică a materialelor, sunt binevenite și analizele 14C. În acest sens, au fost prelevate 14 probe din oase umane, care se raportează la situri reprezentative din perioada examinată (Cazaclia, tumulul 1, mormântul 3; Cazaclia, tumulul 20, mormântul 1; Chirileni, tumulul 3, mormântul 11; Cimișlia, tumulul 8, mormântul 7; Copceac, tumulul 3, mormântul 1; Hăncăuți, tumulul 2, mormântul 3; Ocnița, tumulul 6,

mormintele 12 și 15; Taraclia Gaidabul, necropolă plană, mormântul 1). Analizele radiocarbon au fost efectuate în laboratorul Poznan Radiocarbon Laboratory de către Prof. Dr. Hab. Tomasz Goslar.

Un aspect esențial al informațiilor obținute este confirmarea unor date anterioare rezultate din analiza tipologică și analogică a artefactelor. De exemplu, rezultatele analizei radiocarbon ^{14}C au validat aceste date și, pentru unele, au oferit o datare mai precisă. Mai mult, aceste date au permis reevaluarea și recalibrarea cronologiei unor artefacte specifice, contribuind astfel la o delimitare temporală mai exactă a stilurilor și influențelor culturale. Acest lucru este deosebit de important pentru înțelegerea dinamicii sociale și economice din spațiul pruto-nistreen în perioada romană mijlocie.

În cadrul comunicării noastre, vom prezenta aceste informații și vom aduce propriile observații referitoare la cronologia absolută a culturii sarmatice din regiunea pruto-nistreenă.



Amplasarea siturilor pe hartă.

Activitățile de cercetare au fost susținute din proiectul ID-UB Project no. 102 – PhD mini-grant, Excellence Initiative - Research University Program, finanțat de Adam Mickiewicz University, Poznan, Polonia.

BIOARCHAEOLOGY AND PALEOPROTEOMICS REVEAL SARMATIANS' EARLY-LIFE HISTORIES ON THE GREAT HUNGARIAN PLAIN

CZU: 902/903"636" "637"

Cristina I. TICA

Section for GeoGenetics, Globe Institute, University of Copenhagen, Copenhagen, Denmark.

cristina.tica18@gmail.com

Éva SZAKOS

National Institute of Archaeology, Hungarian National Museum, Budapest, Hungary.

szakos.eva@hnm.hu

Meaghan MACKIE

Section for GeoGenetics, Globe Institute, University of Copenhagen, Copenhagen, Denmark; School of Archaeology, University College Dublin, Dublin, Ireland; Archaeobiomics, Department of Life Sciences and Systems Biology, University of Turin, Turin, Italy.

meaghan@palaome.org

Orsolya MATEOVICS-LÁSZLÓ

Archäologischer Dienst GesmbH, St. Pölten, Austria.

orsolyalaszlo@yahoo.co.uk

Enrico CAPPELLINI

Section for GeoGenetics, Globe Institute, University of Copenhagen, Copenhagen, Denmark.

ecappellini@sund.ku.dk

Keywords: amelogenin; sex estimation; linear enamel hypoplasia; physiological stress; tooth enamel.

Applying for the first time the novel method of enamel protein sex estimation on skeletal collections from Hungary, this study looks at the relationship between early life stress and biological sex for the Sarmatian populations. During the Roman Age, these groups were one of the key actors on the Great Hungarian Plain. For this research, a sample of twenty individuals from Szolnok-Szűcs-tanya (2nd – 3rd century AD, n=12) and Szolnok-Zagyva-part (4th century AD, n=8), two cemeteries

of the Middle Tisza region, was analyzed. The amelogenin analysis was performed on both permanent and deciduous teeth, and the individuals were of various ages: infant, children, adolescents, and adults. Based on the presence of AMELY specific peptides recovered, eight individuals have been determined to be biologically male.



Map of the Roman Empire in Central/Eastern Europe, over-imposed on the borders of modern Hungary. The location of the two sites included in the analysis is shown.

All the observable adolescents and adults had linear enamel hypoplasia (LEH) present, having experienced multiple stress episodes during childhood. Two female children had hypoplasias present on the deciduous dentition. The mean number of systemic stress events per individual was similar for males and females. The greatest difference between the sexes was the distribution of the episodes. Females seemed to start experiencing stressful events earlier in life, hypoplasias occurring even in utero and during the first year of life, with a peak at 2 - 2.9 years; males started experiencing stressful events later, peaking at 3 - 3.9 years, and ending later than for the females. A cautious hypothesis is that the early life stressors experienced by females were not exclusively linked to weaning, whereas the males might have experienced stressors primarily tied to the completion of

weaning, which arguably was a longer process for them. Coupled with previous findings of higher female enamel defect frequencies for this population, a significantly earlier LEH onset in females could potentially point to a preferential investment in sons.

The first author would like to thank the staff at the Hungarian National Museum in Budapest for their help and access to the skeletal material; without their gracious support this research would not have been possible. The first author was supported by a Fulbright Hungary grant and a University of Nevada, Las Vegas Foundation Graduate Research Fellowship.

NOUTĂȚI DIN BARBARICUM. PROIECTUL „CORPUS DER RÖMISCHEN FUNDE IM EUROPÄISCHEN BARBARICUM” ÎN MOLDOVA

CZU: 902/903'1

Alexander RUBEL

Institutul de Arheologie al Academiei Române, Filiala Iași, Iași, România.
alexander.rubel@yahoo.de

Lucian MUNTEANU

Institutul de Arheologie al Academiei Române, Filiala Iași, Iași, România.
lucmunteanu@yahoo.com

Stefan HONCU

Institutul de Arheologie al Academiei Române, Filiala Iași, Iași, România.
stefanhoncu@yahoo.com

Cuvinte-cheie: importuri romane; diplomație romană; influență romană; contacte culturale.

În ultimii ani, cercetările arheologice și noile descoperiri (în special prin utilizarea detectoarelor de metale) au oferit informații noi și spectaculoase despre influența romană în „Barbaricum”. De exemplu, descoperiri romane importante, cum ar fi „Hemmoorer Eimer”, au fost recent identificate de către O. Petrauskas până în estul Ucrainei. În acest context, Institutul de Arheologie din Iași, în colaborare cu Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts (Frankfurt am Main), a inițiat catalogarea descoperirilor romane din Barbaricum „românesc”.

Prima etapă a acestui proiect, finanțată de către Academia Română, se concentrează asupra descoperirilor romane din județul Iași. În acest areal, situat în vecinătatea *limes*-ului, au circulat bunuri romane din toate categoriile și, mai ales, din toată perioada cercetată, fiind descoperite în contextul diferitelor culturi arheologice din epocă. Cercetarea și publicarea acestor artefacte, folosind sistemul unitar de catalogare și baza de date ale proiectului internațional, vor duce la o reevaluare a influenței romane în *Barbaricum* și a eforturilor diplomatice ale

Imperiului, ale cărui putere și influență se întindeau mult mai mult spre est decât se credea până acum.

Activitățile de cercetare au fost susținute din proiectul GAR2023 COD PROIECT 138 „CORPUS-UL descoperirilor romane din barbaricum-ul românesc <CODEROBAR>”, finanțat de Academia Română – Filiala Iași prin Fundația „PATRIMONIU”.

CARTAREA DESCOPERIRILOR ROMANE DIN JUDEȚUL IAȘI. STADIUL ACTUAL AL CERCETĂRILOR

CZU: 902/903.2:912.43

Ana HONCU

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România.

odochiciuc.ana@gmail.com

Cuvinte-cheie: barbaricum; Imperiul Roman; descoperiri arheologice; Iași.

„Corpus der römischen Funde im europäischen Barbaricum” (CRFB) este un proiect internațional de cercetare care urmărește înregistrarea „importurilor” romane descoperite în teritoriile „barbare” de dincolo de *limes*. Obiectivul principal al proiectului este acela de a elabora *corpora* exhaustive care să cuprindă toate descoperirile romane publicate și inedite, aflate în muzee și alte instituții publice sau colecții private. „Corpus-ul descoperirilor romane din *Barbaricum*-ul românesc (județul Iași)” este un proiect regional implementat la Institutul de Arheologie din Iași, care continuă dezideratul european privind valorificarea importurilor romane din afara Imperiului.

În cadrul acestei prezentări ne propunem cartarea digitală și analiza distribuției spațiale a mai multor categorii de material colectat până în prezent. Prin aplicarea analizelor spațiale puse la dispoziție de tehnologia GIS, precum „analiza cluster” sau „zone tampon”, se vor identifica siturile cu grupări semnificative de artefacte și distribuția acestora pe suprafața județului Iași. Vom încerca să surprindem, de asemenea, dinamica descoperirilor romane de-a lungul perioadei studiate, prin identificarea zonelor de stabilitate sau de abandon.

BARBARIAN ODDITIES: A SILVER COPY AFTER A COIN FROM NICAEEA

CZU: 902/903.2(4)

Lucian MUNTEANU

Institute of Archaeology, Romanian Academy, Iași, Romania.

email_address1@gmail.com

Keywords: Bithynia; Plautilla; Muncelu de Sus; *Barbaricum*.

The paper presents a coin bearing the name of Nicaea, found in a deposit from *Barbaricum*. The hoard was discovered at Muncelu de Sus (Iași County, Romania) and it contains over 2,000 *denarii* from Republic to Marcus Aurelius (including 23 'barbarous'), silver and bronze vessels. The coin we present is made of silver (3.10 g; 17 mm) and features, on the obverse, the draped bust of Plautilla with the legend ΠΛΑΥΤΙΛΛΑ·CEBACTH and, on the reverse, a basket with corn ears and poppy with the legend ΝΙΚΑΙ-ΕΩΝ.

So far, I have not encountered similar silver coins. This monetary type seems to be attested at Nicaea, only on a few bronze coins, all spotted on various auctions. Presumably, our coin is a silver copy of a rather rare bronze civic coin produced in *Barbaricum*.



Silver copy after a coin from Nicaea.

This work was supported by a grant of the Romanian Academy, within the project number GAR 138/2023 - 'Corpus of Roman Finds in the Romanian Barbaricum'.

COINS WITH *IMP VES* COUNTERMARK FROM THE HOARD OF MUNCELU DE SUS

CZU: 902/903.2:737.1

Adelina PICIOR

Faculty of History, 'Alexandru Ioan Cuza' University, Iași, Romania.

picioradelina@gmail.com

Keywords: republican *denarii*; legionary *denarii*; Vespasianus; Ephesus; Moldova.

The hoard from Muncelu de Sus (Iași County, Romania), consisting of six lots, appeared in the literature in the second half of the last century. The hoard, which includes Roman *denarii*, silver vessels and bronze objects, is one of the most important deposits in *Barbaricum*. Through this paper we wish to point out an exceptional countermark applied to the Republican and 'legionary' *denarii*, part of the first monetary lot from Muncelu de Sus, preserved in the collection of the Institute of Archaeology Iași. The countermark, which has the letters *IMP VES* engraved on the inside in a rectangular shape, appears on early issues, namely on a Republican coin from 46 BC and three 'legionary' *denarii* dated 32-31 BC. According to the literature, this type of countermark was applied at Ephesus during the reign of Vespasian.



Countermarked Roman *denarii* of the first monetary lot from Muncelu de Sus.

This work was supported by a grant of the Romanian Academy, within the project number GAR 138/2023 - 'Corpus of Roman Finds in the Romanian Barbaricum'.

RITURI FUNERARE PRACTICATE ÎN NECROPOLA DE TIP SÂNTANA DE MUREȘ-CERNEAHOV DE LA PETREȘTI

CZU: 902/903.5(478)

Vlad VORNIC

Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

vornic.vlad@yahoo.com

Valeriu BUBULICI

Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova.

vbubulici@mail.ru

Cuvinte-cheie: Petrești; cimitir sarmatic; cimitir Sântana de Mureș-Cerneahov; ritual funerar.

Printre siturile funerare din perioada romană și de început a migrațiilor din spațiul pruto-nistean, un loc distinct îl ocupă necropola de la Petrești (r-nul Ungheni). Identificat în cursul cercetării unui tumul din epoca bronzului, acest important sit funerar, care cuprinde de fapt două cimitire parțial suprapuse – unul sarmatic din sec. II-III și altul de tip Sântana de Mureș-Cerneahov (SM-C) din sec. al IV-lea, a fost investigat în anii 1986 și 1988 de către S. Kurceatov, S. Cirkov și V. Glazov. În urma a două campanii de săpături, a fost dezvelită o suprafață de 39198 m.p., fiind descoperite 40 (?) de morminte, 35 de structuri cu caracteristici culturale de forma unor șanțuri pătrate, rectangulare sau circulare, 2 înhumări de cranii de cabaline și 9 gropi de cult, atribuite sarmaților, precum și 187 (?) de înmormântări și 5 gropi rituale aparținând cimitirului SM-C, la care se adaugă 4 morminte din epoca bronzului, 4 complexe funerare atribuite turanicilor târzii și 1 cuptor menajer cu apartenență cultural-cronologică neprecizată.

Necropola de tip SM-C de la Petrești este birituală, fiind înregistrate 4 incinerări și 183 (?) de înhumății. Este de relevat că în 8 morminte de înhumăție s-au semnalat oase calcinate, amestecate uneori cu cărbuni, cioburi ceramice arse secundar și sticlă topită, iar în alte 16 înmormântări s-au identificat fragmente de vase de lut arse secundar, cărbuni și cioburi de sticlă topită, care ar putea proveni din morminte de incinerare distruse. Având în vedere aceste date și ținând cont

de împrejurarea că stratul cultural de pe cea mai mare parte a necropolei a fost excavat cu ajutorul buldozerului, este de admis că în realitate numărul mormintelor cinerare era mult mai mare față de cele înregistrate în teren.

În ceea ce privește dispunerea mormintelor în cuprinsul necropolei de la Petrești potrivit ritului funerar, înmormântările prin înhumatie sunt răspândite pe toată suprafața necropolei, pe când incinerările sunt atestate numai în partea ei de est.

Cele patru morminte de incineratie de la Petrești aparțin unor tipuri diferite. Un mormânt este de tipul cu urnă, având oasele calcinate depuse într-o oală borcan lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă, resturi cinerare semnalându-se și pe fundul gropii. Alte 3 complexe fac parte din categoria incinerățiilor în care oasele arse sunt depuse în gropi simple, fără urne.

Cea mai mare parte a mormintelor de înhumatie descoperite în necropola de tip SM-C de la Petrești se includ în patru moduri majore de orientare, pe axele N(cap)-S(picioare) (**Fig. 1/1**), V-E și NV-SE și NE-SE. Proportia dintre cele patru orientări diferă destul de mult, fiind în favoarea mormintelor orientate N-S.

În ceea ce privește gropile mormintelor de înhumatie, conturul lor a putut fi sesizat în 178 de cazuri; 78 de gropi sepulcrale erau simple, fără amenajări speciale, în plan orizontal ele având formă ovală, rectangulară sau trapezoidală; 82 de înmormântări erau prevăzute cu praguri din pământ cruțat, iar alte 18 morminte aveau câte o nișă laterală.

La Petrești, ca de altfel în majoritatea cimitirelor de tip SM-C, apar morminte cu schelete nederanjate și morminte ale căror schelete sunt deranjate parțial sau răscolite total din antichitate (**Fig. 1/2**). Conform estimărilor, numărul mormintelor deranjate din vechime este de 123. La aceste complexe se adaugă 17 morminte fără urme de schelet (cenotafe?) și 9 morminte de copii, ale căror schelete în cea mai mare parte nu s-au păstrat.

Poziția scheletelor a putut fi determinată doar în cazul mormintelor nederanjate, estimate în număr de 24. Marea majoritate a scheletelor se aflau în decubit dorsal, cu mâinile întinse de-a lungul corpului sau îndoite și așezate pe bazin, abdomen ori piept. În trei morminte defuncții au fost depuși în poziție chircită.

Practicile funerare și diferitele elemente de rit atestate în necropola din sec. al IV-lea de la Petrești își găsesc analogii în numeroasele situri funerare din vastul areal al culturii SM-C, dar mai ales în unele cimitire din regiunea nord-pontică.



1



2

Fig. 1. Morminte de înmormântare din necropola de tip Sântana de Mureș-Cerneahov de la Petrești.

INDICATORI PALEODEMOGRAFICI ȘI OCUPAȚIONALI, STUDII DE CAZ LA TREI POPULAȚII CE APARTIN CULTURII SÂNTANA DE MUREȘ- CERNEAHOV DIN ZONA NEAMȚ ȘI VASLUI

CZU: 572.08+903'1+314.148

Robert Daniel SIMALCSIK

Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Republica Moldova; Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

robbyboy2mail@gmail.com

George-Cătălin FEDOR

Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

cgffedor@yahoo.com

Gabriel R. SIMALCSIK

Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România; Muzeul Municipal „Regina Maria”, Iași, România.

simalcsikrobertgabriel@yahoo.com

Cuvinte-cheie: Sântana de Mureș-Cerneahov; paleodemografie; identitate culturală; necropolă; alohton.

Pentru a proteja cât mai bine nou cucerita provincie Dacia, începând cu prima parte a secolului al II-lea d. Hr., romanii au eliminat centrele de putere din vecinătăți, creând zone de siguranță lipsite de putere militară, ușor de supravegheat și controlat. Pe parcursul secolului, zona supravegheată s-a restrâns. Astfel, din primele decenii ale veacului următor populațiile și-au revenit, puterea revenindu-le pe parcursul secolului al III-lea d. Hr. aproape în totalitate. Dovada sunt multiplele raiduri peste Dunăre, unele în colaborare cu goții. Statutul deținut de carpi și dominația lor se va diminua pe parcursul secolului al III-lea d. Hr., fiind înlocuită treptat de cea a goților. De menționat este că în secolul al IV-lea d. Hr (perioada culturii Sântana de Mureș-Cerneahov). aceștia apar cu numele de „carpodaci” în descrierile lui Zosimos.

O atenție particulară acordăm modificărilor specifice perioadei survenite în identitatea socială și culturală a locuitorilor regiunii, în urma contactelor dintre populațiile autohtone cu cele alohtone (cu predilecție gotice).

Comunitățile erau mici. Am luat în considerare trei necropole – Săbăoani (jud. Neamț), Polocin (jud. Vaslui) și Pogonești (jud. Vaslui) – și am calculat dimensiunea populației pentru fiecare. Pentru Săbăoani calculul a relevat un număr de 69 de persoane, la Polocin se înregistrează 193 de indivizi, iar la Pogonești, circa 49 de indivizi.

Seriile masculine din necropole cuprind indivizi care prezentau modificări osoase, markeri ai activității militare (posibili purtători ai confruntărilor violente), numărul acestora fiind de 3-4 la Săbăoani, 4 la Polocin și 3 la Pogonești.

Pentru Săbăoani ponderea unor astfel de luptători este de 7,0% pentru întreaga populație, dar de 25,0% pentru populația masculină. La Polocin se înregistrează o pondere de 8,2% pentru întreaga populație și de 23,1% pentru seria masculină, iar pentru Pogonești, de 11,5% pentru întreaga populație și de 25,0% pentru seria masculină.

UNELTE DIN FIER DESCOPERITE ÎN AȘEZĂRILE MEDIEVALE TIMPURII DIN BAZINUL NISTRULUI DE MIJLOC

CZU: 902/903.21

Gheorghe POSTICĂ

Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova.
gpostica@gmail.com

Ion TENTIUC

Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova.
ion_tentiuc@yahoo.com

Diana STROICI

Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova.
stroicidiana98@gmail.com

Cuvinte-cheie: perioada medievală timpurie; așezări; piese din fier.

Cercetarea arheologică a așezărilor medievale timpurii din bazinul Nistrului de Mijloc (Alcedar, Echimăuți, Rudi, Tătărauca-Veche, Păharniceni-Petruca și Lucașeuca), realizată în anii '50-80 ai secolului al XX-lea și descoperirile întâmplătoare de tezaure (Voloave) au scos la iveală numeroase loturi de piese din fier, care reflectă cele mai diverse domenii de activitate ale omului medieval de la sfârșitul mileniului I – începutul mileniului II.

Piesele din fier sunt foarte variate, însumând zeci de categorii sistematizate în grupe delimitate după domenii și utilizare: *unelte agricole* (cuțite de plug, brăzdare, oticuri, coase, seceri, cosoare, topoare, securi, bărzi); *accesorii de uz auxiliar* (cuțite, ace, amnare, dinți de la ragile); *ustensile pentru ocupații auxiliare* (cuțite de albinărit, cuțite de pielărie); *dispozitive gospodărești* (lacăte, chei, căldări/găleți - torți, urechiușe, buze); *unelte de fierărie/ofervărie* (ciocane, nicovale, clești de făurar și de orfevrărie, dălți, dornuri, pile, poansoane, gravoare, pile de oțel); *obiecte din construcții* (belciuge, scoabe, inele, cuie); *unelte de dulgherie* (sfredede, compasuri, topoare, gealăie, cuțite de cioplit linguri de lemn, cuțite pentru strungul de pelucrat lemn); *piese de harnașament* (zăbale, scări de șa, pinteni, potcoave); *piese vestimentare* (catarama); *echipament militar* (vârfuri de săgeți, spade, umboane,

lănci, armuri, topoare de luptă); *unelte de pescuit* (cârlige de pescuit); *instrumente medicale / muzicale* (cuțite de tip scalpel, cuțite de bărbierit, drâmbe); *elemente de la obiecte diverse* (nituri de la monoxile sau plăcuțe, plăcuțe, tije, tuburi, hamuturi de car).

Descoperirea masivă a pieselor din fier în regiunea Nistrului denotă schimbări cardinale în viața social-economică a comunităților locale de la cumpăna mileniilor I-II. Numărul mare al pieselor din fier din regiune se explică în primul rând prin evoluția condițiilor naturale, datorate „optimum climatic medieval”, care a contribuit la sporirea precipitațiilor calde. Încălzirea timpului a condus la creșterea agriculturii, a cererii de unelte din fier mai performante pentru defrișări și deșteleniri. Este perioada când crește mult numărul de topoare cu lama mai lată, seceri și coase cu lama mai lungă etc.

Descoperirile arheologice din așezările medievale timpurii de la Alcedar, Hansca, Rudi-Farfuria Turcească, Păhărnicieni-Petruca etc. au sosit în evidență furnalele impresionate pentru reducerea fierului și diverse resturi ale activității metalurgice (minereu de fier, lupe de fier, duze, zgură etc.) care mărturisesc despre un nivel înalt al cererii de fier din această perioadă.

Cercetarea este realizată în cadrul subprogramului: “Patrimoniul istorico-arheologic muzeal: sistematizare și valorificare științifico-culturală (Cifru: 180101) al Muzeului Național de Istorie a Moldovei finanțat de Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova.

CASTELUL SOROCA – O ABORDARE DIN PERSPECTIVA DESCOPERIRILOR LAPIDARE

CZU:728.82(478-21)

Sergiu MUSTEAȚĂ

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Republica Moldova.

sergiu_musteata@yahoo.com

Ion TENTIUC

Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova.

tentiucion2016@gmail.com

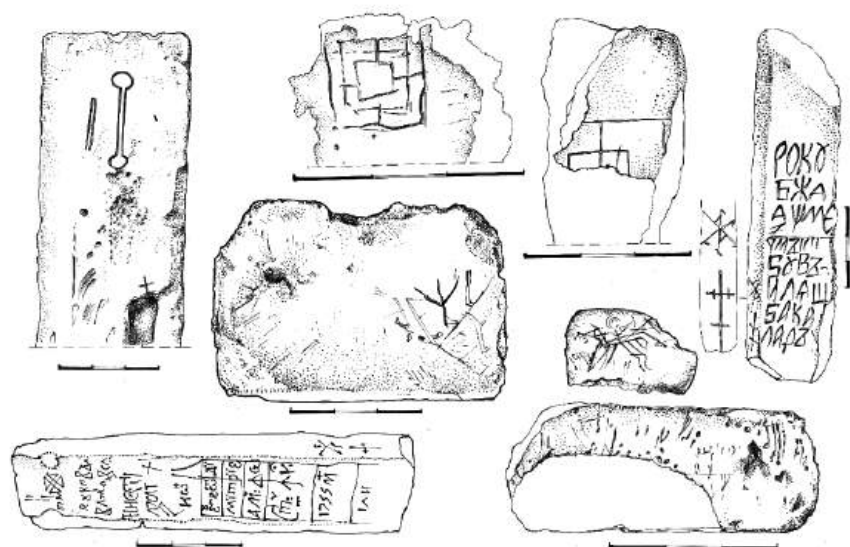
Ion URSU

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” Chișinău, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

ion.ursu11@gmail.com

Cuvinte-cheie: Soroca; ev mediu; surse lapidare.

Castelul Soroca a beneficiat în ultimii ani, în contextul proiectelor de restaurare, de o atenție sporită din punct de vedere arheologic. Astfel, între anii 2012 și 2023, au fost executate mai multe sondaje arheologice în incinta și în afara castelului, în rezultatul cărora au fost descoperite vestigii, care ne ajută la reconstituirea istoriei acestui monument istoric. Printre multiplele descoperiri arheologice se evidențiază mai multe pietre cu urme de prelucrare, semne și chiar inscripții. Numărul impresionant de astfel de vestigii facilitează discuțiile privind arhitectura și amenajarea interioară a castelului. Prin această prezentare vom prezenta rezultatele preliminare ale analizei acestei categorii de piese arheologice, care constituie un fond ce va sta la baza dezvoltării lapidariului castelului Soroca.



Pietre cu inscripții și semne incizate descoperite în castelul Soroca în anul 2021.

STRATIGRAFIA VALULUI NR. 2 AL CETĂȚII ORHEIULUI VECHI

CZU: 551.7:728.81(478)

Gheorghe POSTICĂ

Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova.

gpostica@gmail.com

Cuvinte-cheie: fortificație; val; palisadă; zid; stratigrafie; profil; Orheiul Vechi; secolele XV-XVI.

Cetatea medievală de la Orheiul Vechi, în partea de vest, este prevăzută cu două valuri imense din pământ (nr. 1, 2), dateate în secolele XV-XVI. Valul nr. 1 a fost cercetat prin săpături arheologice în anii 1952-1953 și 1977. În același timp, valul nr. 2, mai grandios în comparație cu valul precedent, a rămas în afara preocupărilor arheologice, din care cauză structura acestei construcții a rămas total necunoscută.

În anul 2023, în legătură cu demararea proiectului de reabilitare și valorificare a peisajului din preajma valului nr. 2, echipa Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” a realizat curățirea capătului de sud al segmentului central al fortificației, în acest context fiind obținut un profil calitativ al construcției, care a fost documentat prin fotografiere, iar mai apoi și prin înregistrare grafică.

Profilul valului nr. 2 oferă date stratigrafice importante, care reflectă istoricul și structura fortificației date. Potrivit vestigiilor documentate, valul a fost edificat la nivelul vechi de călcare al solului din perioada secolelor XIV-XV. La baza valului de pământ se află un strat de cărbune de lemn de 3-4 cm grosime, răspândit pe o porțiune cu lățimea de circa 4,80 m spre est de la marginea vestică a fortificației. Stratul de cărbune descoperit provine, posibil, de la o fortificație de lemn de tip palisadă, care putea anticipa fortificația din pământ și lemn.

Valul nr. 2, în cadrul profilului cercetat, la bază are lățimea de 21,0 m, înălțimea maximă fiind de 2,40 m de la nivelul vechi de călcare. Din punct de vedere stratigrafic, structura fortificației este alcătuită din două componente de bază: I. Nucleul din pământ al fortificației și II. Depunerile din pământ și calcar prăbușite diagonal din fostul zid al fortificației.

Nucleul fortificației are o lățime de circa 6,60 m, fiind extins spre est de șanțul adiacent al construcției și alcătuit din patru depuneri orizontale de pământ

suprapuse peste startul de cărbune al primei fortificații. La est de la nucleul fortificației, pe o suprafață cu lățimea de circa 10 m, sunt atestate 14 depuneri consecutive de sol cenușiu, lut sau pietriș, amplasate diagonal de la vest spre est, acestea reprezentând resturile zidului prăbușit al fortificației.

În partea superioară a valului nr. 2 sunt două depuneri de sol cenușiu închis, care în trei locuri sunt perforate de șanțuri/gropi, care, posibil, reprezintă urmele unei palisade de lemn, cu lățimea de circa 9,0 m, montată pe culmea valului (resturilor zidului prăbușit) la etapa finală a cetății Orheiului Vechi.

Pe baza depunerilor culturale din profilul cercetat, se poate constata, că valul nr. 2 conservă vestigii care reflectă trei etape ale fortificației: I. Palisada de lemn construită la nivelul vechi de călcare, distrusă în incendiu, II. Zidul din lemn, pământ și pietriș construit peste ruinele carbonizate ale palisadei inițiale, distrus prin prăbușire și III. Palisadă din lemn construită pe culmea valul din pământ format din ruinele zidului precedent. Cele trei fortificații, posibil, au fost edificate pe parcursul secolului al XV-lea – primul sfert al secolului al XVI-lea. Pe baza vestigiilor cercetate, se poate susține că lățimea primei fortificații de lemn era de circa 4,8 m. Pe de altă parte, ținând cont de stratigrafie, se poate susține că fortificația din cea de-a doua etapă (zidul din lemn, pământ și calcar) avea o lățime de circa 6,60 m și o înălțime de circa 10 m. În final, la cea de-a treia etapă, palisada fortificației avea lățimea de circa 9,0 m.

Cercetarea este realizată în cadrul subprogramului „Patrimoniul istorico-arheologic muzeal: sistematizare și valorificare științifico-culturală (Cifru: 180101)” al Muzeului Național de Istorie a Moldovei, finanțat de Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova.

REZULTATELE DIAGNOSTICULUI ARHEOLOGIC EFFECTUAT ÎN ANUL 2024 LA MĂNĂSTIREA RĂZBOIENI

CZU: 902/903:27-523(498)

Constantin PREOTEASA

Centrul Internațional de Cercetare a Culturii Cucuteni, Muzeul de Artă Eneolitică
Cucuteni „Gheorghe Dumitroaia” Piatra-Neamț, Muzeul „Curtea Domnească”
Piatra-Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, Piatra-Neamț, România.
constantin.preoteasa@yahoo.com

Cuvint-cheie: Mănăstirea Războieni; sondaje arheologice; biserică; turn-clopotniță; zid de incintă; case monahale.

În anul 2024, la Mănăstirea Războieni a fost realizat un diagnostic arheologic intruziv în vederea întocmirii documentației aferente unui viitor proiect de investiție, constând în consolidarea, restaurarea, conservarea și valorificarea ansamblului monastic. Astfel, au fost efectuate cinci sondaje arheologice ce au vizat Biserica „Sf. Voievozi”, turnul-clopotniță, zidul de incintă, stăreția, casa preotului și o casă monahală.

În prezent, ansamblul monastic este alcătuit din biserica de epocă Ștefan cel Mare (1496), turnul-clopotniță (1862), stăreția (secolele XVIII și XX), trei case monahale (secolul XX), zidul de incintă (secolul XX) și un altar de vară (secolul XXI). În cuprinsul monumentului istoric se mai află cimitirul și o zonă dedicată eroilor-martiri, alcătuită dintr-o troiță și mai multe plăci comemorative.

Conform legendei, Biserica „Sf. Voievozi” a fost ctitorită două decenii mai târziu chiar pe locul bătăliei din 26 iulie 1476 dintre oastea moldovenească condusă de voievodul Ștefan cel Mare și armata otomană condusă de sultanul Mahomed al II-lea, lăcașul de cult reprezentând astfel un osuar în care se regăsesc osemintele oștenilor moldoveni căzuți pe câmpul de luptă.

Sondajul 1 (S. 1) – de formă dreptunghiulară, cu lungimea de 1,50 m, lățimea de 1 m, adâncimea de 2,40 m, perimetrul de 5 m, suprafața de 1,5 m² și volumul de 3,60 m³ – a fost efectuat pe latura de nord a bisericii, la limita dintre naos și pronaos. Astfel, a fost identificat nivelul de construcție al lăcașului de cult, caracteristicile fundației (ce prezintă la exterior un decroș de 0,50 m în raport cu elevația) și ale

socului, care au fost realizate din piatră legată cu mortar (compus din nisip și var), fundația având înălțimea de 2 m, iar soclul de 1,50 m.

Sondajul 2 (S. 2) – de formă pătrată, cu latura de 1 m, adâncimea de 2 m, perimetrul de 4 m, suprafața de 1 m^2 și volumul de 2 m^3 – a fost efectuat pe latura de sud a turnului-clopotniță de la intrarea în mănăstire, la îmbinarea acestuia cu zidul de incintă. În această zonă stratigrafia inițială a fost perturbată de intervențiile antropice contemporane, care au presupus realizarea unei subzidiri cu beton a turnului-clopotniță, a fundației de beton a zidului de incintă și conectarea la rețelele de utilități publice (energie electrică). Totuși, a putut fi identificată fundația de piatră legată cu mortar a turnului-clopotniță, similară cu cea a registrului de la baza elevației (celelalte trei registre superioare ale sale fiind de lemn).

Sondajul 3 (S. 3) – de formă pătrată, cu latura de 1 m, adâncimea de 1,60 m, perimetrul de 4 m, suprafața de 1 m^2 și volumul de $1,60 \text{ m}^3$ – a fost realizat pe latura de vest a stăreției. În cuprinsul său a fost identificat nivelul de construcție al imobilului datând din secolul XVIII (cu fundație de piatră legată cu mortar, parțial acoperită cu beton), un mormânt de înhumăție de tradiție creștină (oasele de la partea superioară a scheletului bărbatului adult fiind bine conservate, iar umplutura gropii constând în sediment brun amestecat cu fragmente de mortar din nivelul de construcție tăiat al stăreției) și nivelul de refacere ce dă forma actuală a construcției datând din secolul XX.

Sondajul 4 (S. 4) – de formă pătrată, cu latura de 1 m, adâncimea de 0,60 m, perimetrul de 4 m, suprafața de 1 m^2 și volumul de $0,60 \text{ m}^3$ – a fost realizat în colțul de nord-vest al unei case monahale (casa preotului) realizată pe piloni de beton amplasați la colțuri.

Sondajul 5 (S. 5) – de formă pătrată, cu latura de 1 m, adâncimea de 0,50 m, perimetrul de 4 m, suprafața de 1 m^2 și volumul de $0,50 \text{ m}^3$ – a fost realizat în colțul de sud-est al altei case monahale. Aceasta a fost construită din paiantă și este lipsită de fundație.

Prezenta cercetare arheologică realizată în exteriorul elementelor ansamblului monastic de la Războieni permite identificarea în premieră a stratigrafiei, precum și stabilirea caracteristicilor fundațiilor bisericii, turnului-clopotniță, zidului de incintă și caselor monahale.

NEW DISCOVERIES OF COINS IN THE AREA OF ORHEIUL VECHI CULTURAL-NATURAL RESERVE

CZU: 728.81:737.1(478-21)

Dmytro YANOV

Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve, Republic of Moldova; Odesa Archaeological Museum of the NAS of Ukraine; Odesa, Ukraine.

nv63115@gmail.com

Keywords: currency circulation; Shehr al-Jadid; Principality of Moldavia; Hungarian Kingdom; Ottoman Empire.

In recent years, the numismatic collection of the Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve has been replenished with 30 pieces. In 2022, 15 coins were donated by a private individual who reported that they were found within the Reserve's territory. In 2024, 14 coins and 1 medallion were discovered on the surface during a survey on the territory of Peștera promontory.

The new coin finds supplement the history of currency circulation in the area of Orheiul Vechi site. The period of the Tatar city of Shehr al-Jadid (the 1330s-1360s) is represented by anonymous puls with the image of a rosette, produced at several mints within the Golden Horde territory (although all bear the name of the capital mint, Saray al-Jadid), and a pul issued by the local mint of Shehr al-Jadid.

The period of the Moldavian city of Orhei (late 14th – mid-16th centuries) is represented by two coins of the Principality of Moldavia, as well as foreign coins that gradually replaced Moldavian currency from circulation – these are Hungarian denars and Ottoman akches. A Moldavian half-groat of Stephen III and Hungarian denars of Matthias I Corvinus are the first of their types in the numismatic collection stored in the Reserve. Ottoman silver paras found in 2022 refer to the post-urban period of the Orheiul Vechi site, when rural settlements occupied this area.

List of coins donated to the Reserve in 2022:

Ottoman Empire

Mahmud I, 1730-1754, para, Kostantiniye (1 pc.)

Osman III, 1754-1757, para, Misr (1 pc., Fig. 1)

Ali Bey (Mustafa III's tugra), 1769-1771, para, Misr (1 pc.)

Abdul Hamid I, 1774-1789, para: Kostantiniye (2 pcs.), Misr (1 pc.).

Selim III, 1789-1807, para: Islambol (1 pc.), Misr (4 pcs., Fig. 2).

Undefined issuer, 18th-early 19th centuries, para (4 pcs.)

List of coins discovered in 2024:

Golden Horde

Anonymous issue (period of Janibek's reign), the 1350s, pul, Saray al-Jadid, (5 pcs., Fig. 3).

Anonymous issue, ca. 1364-1369, pul, Shehr al-Jadid (1 pc., Fig. 4).

Principality of Moldavia

Alexander I or Stephen II, 1400-1447, half-groat (1 pc., Fig. 5).

Stephen III the Great, 1465/1467-1475/1476 (I type), half-groat (1 pc., Fig. 6).

Hungarian Kingdom

Matthias I Corvinus, 1489, denar (letters K-P) (2 pcs., Fig. 7).

Ottoman Empire

Selim I, 1512-1520, akche, Novar (?) (1 pc., Fig. 8)

Suleyman I, 1520-1566, akche: Edirne (1 pc.), Kratova (1 pc., Fig. 9).

Undefined (1 pc.)

In addition to the coin finds, there was a medallion with the image of St. Benedict commissioned by the Montecassino Monastery in Italy on the occasion of the 1400th anniversary of St. Benedict (1 pc., Fig. 10).



Coin finds from the territory of Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve.

MEDIEVAL AND MODERN COINS WITHIN THE GHERĂEȘTI CEMETERY (NEAMȚ COUNTY)

CZU: 902/903.5:737.1(478)"16-19"

Andrei BALTAG

Institute of Archaeology, Romanian Academy, Iași, Romania.

andreibaltag@outlook.com

George-Dan HÂNCEANU

Neamț National Museum Complex, Museum of History, Roman, Romania.

georgehanceanu@yahoo.com

Keywords: denars; funerary context; Moldavia; 16th-19th centuries.

Following the archaeological investigations conducted in the early 1990s, 16 coins of Medieval and Modern times were identified within the Gherăești cemetery (*La Biserică* point). Considering their provenance, these coins are divided into five distinct groups: from the Holy Roman Empire (7 pcs.), the Polish-Lithuanian Commonwealth (2 pcs.), the Swedish Empire (1 pc.), the Austrian Empire (1 pc.) and the Principality of Romania (5 pcs.). With regard to the 64 burial sites, the lot is considerably reduced. Yet the coins span a broad chronological range, from the first half of the 16th century to the second part of the 19th century.



Imperial denars found during the archaeological research at Gherăești (*La Biserică* point).

The numismatic examination of the Gherăești coins provides an additional insight into the monetary landscape, surrounding the occurrence of coins inside the Eastern Carpathians graves.

This work was supported by a grant of the Romanian Academy, within the project number GAR 138/2023 - 'Corpus of Roman Finds in the Romanian Barbaricum'.

REPREZENTĂRI PRIVIND ÎNTEMEIEREA COMUNITĂȚII TRADIȚIONALE ROMÂNEȘTI

CZU: 39(=135.1)

Cătălin-George FEDOR

Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română, Filiala Iași, Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

cgfedor@yahoo.com

Cuvinte-cheie: comunitate tradițională; întemeiere; memorie colectivă.

Ne propunem să prezentăm câteva rezultate ale unei cercetări efectuate în mediul rural din România. Scopul cercetării noastre este de a descoperi viziunea arhaică asupra comunității și universului gospodăresc la care oamenii continuă să se raporteze și astăzi, cu accent pus pe reprezentările locuitorilor privind întemeierea comunității.

Cercetarea s-a desfășurat într-un sat din zona centrală a Moldovei (România) și a fost de tip calitativ. Primele rezultate privind obiceiurile și tradițiile locale (formale și fundamentale) au fost prezentate în cadrul ediției de anul trecut a conferinței. În continuarea lor, rezultatele pe care le prezentăm acum constau în evidențierea ritualurilor de început, precum și rolul pământului, brazdei și hotarelor așezării, păstrate în memoria colectivă și transmise intergenerațional.

Concluziile ne arată că, deși aflați într-o lume globalizată, membrii comunităților tradiționale, cu precădere vârstnicii, continuă să se raporteze la o anumită viață spirituală cu semnificații profunde asupra naturii lucrurilor și a omului, asupra sensului vieții și conținutului ei.



Casa Editorial-Poligrafică Bons Offices SRL
Chişinău, str. Feredeului 4/6, MD-2005
Tel./fax: +37322 50 08 94
Tel.: +37322 50 08 95, +37322 27 66 44
E-mail: bons@bons.md

